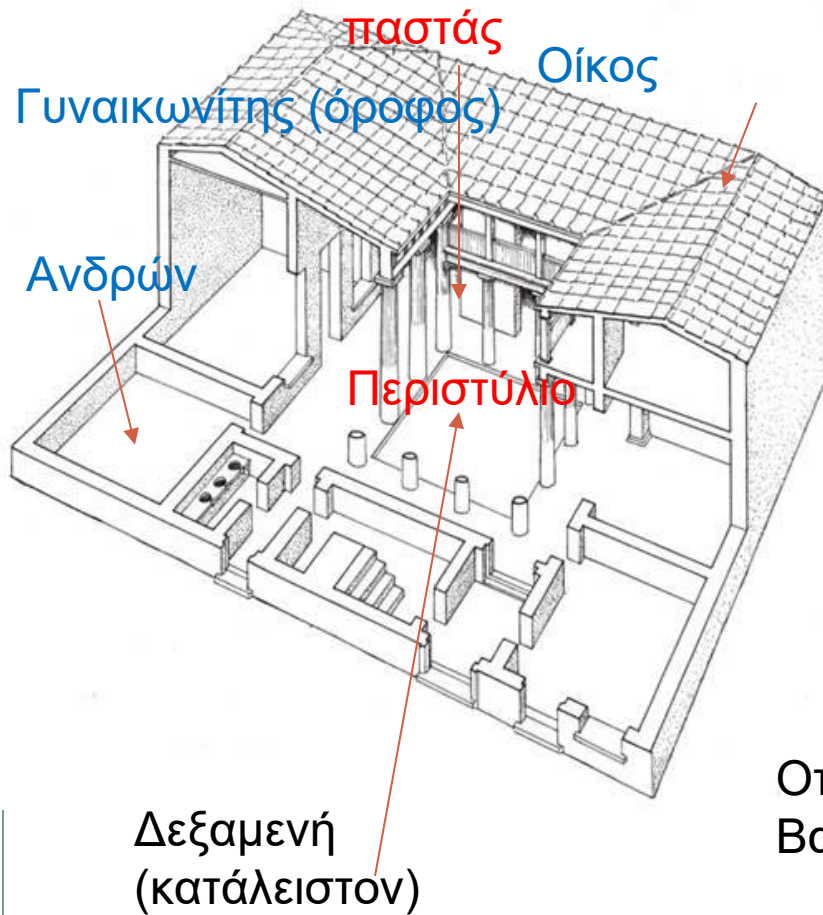

Η κατοικία στον ελληνορωμαϊκό κόσμο

Κατοικία στα αρχαία Άβδηρα

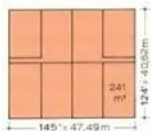

Οπτάνιον (κουζίνα)
Βαλανείον (λουτρό)

ς

<https://www.youtube.com/watch?v=Qrsc1-xFJW8>

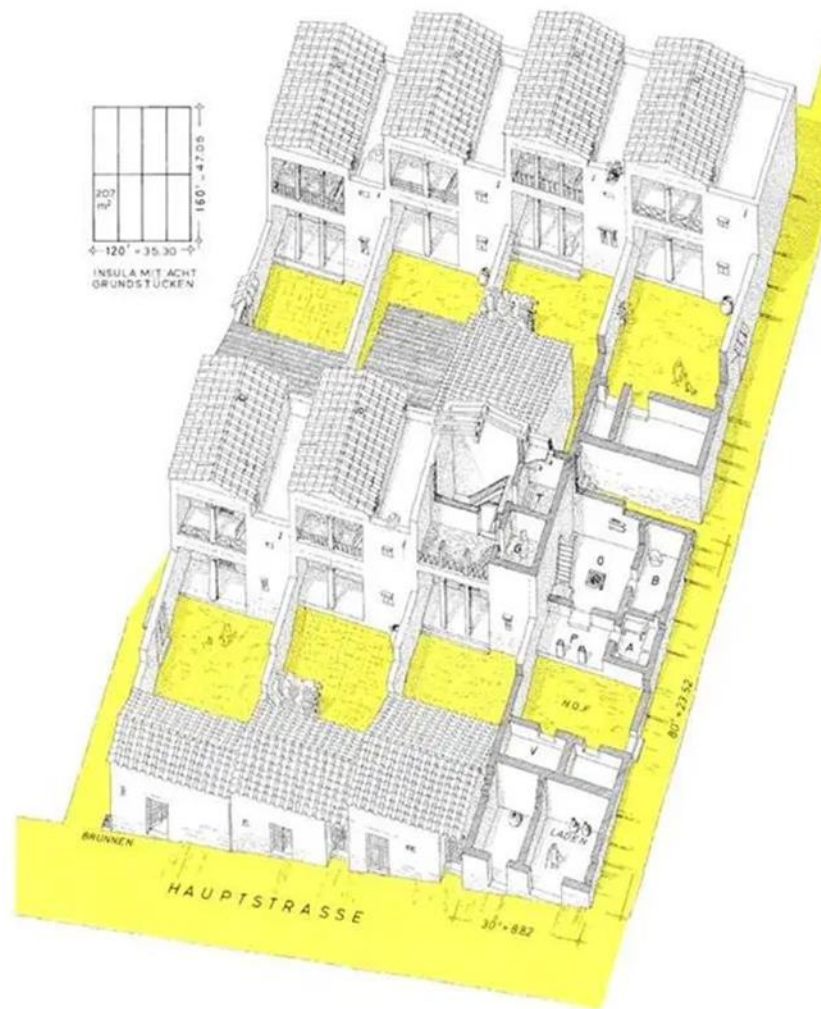

INSULA MIT 6
GRUNDSTÜCKEN

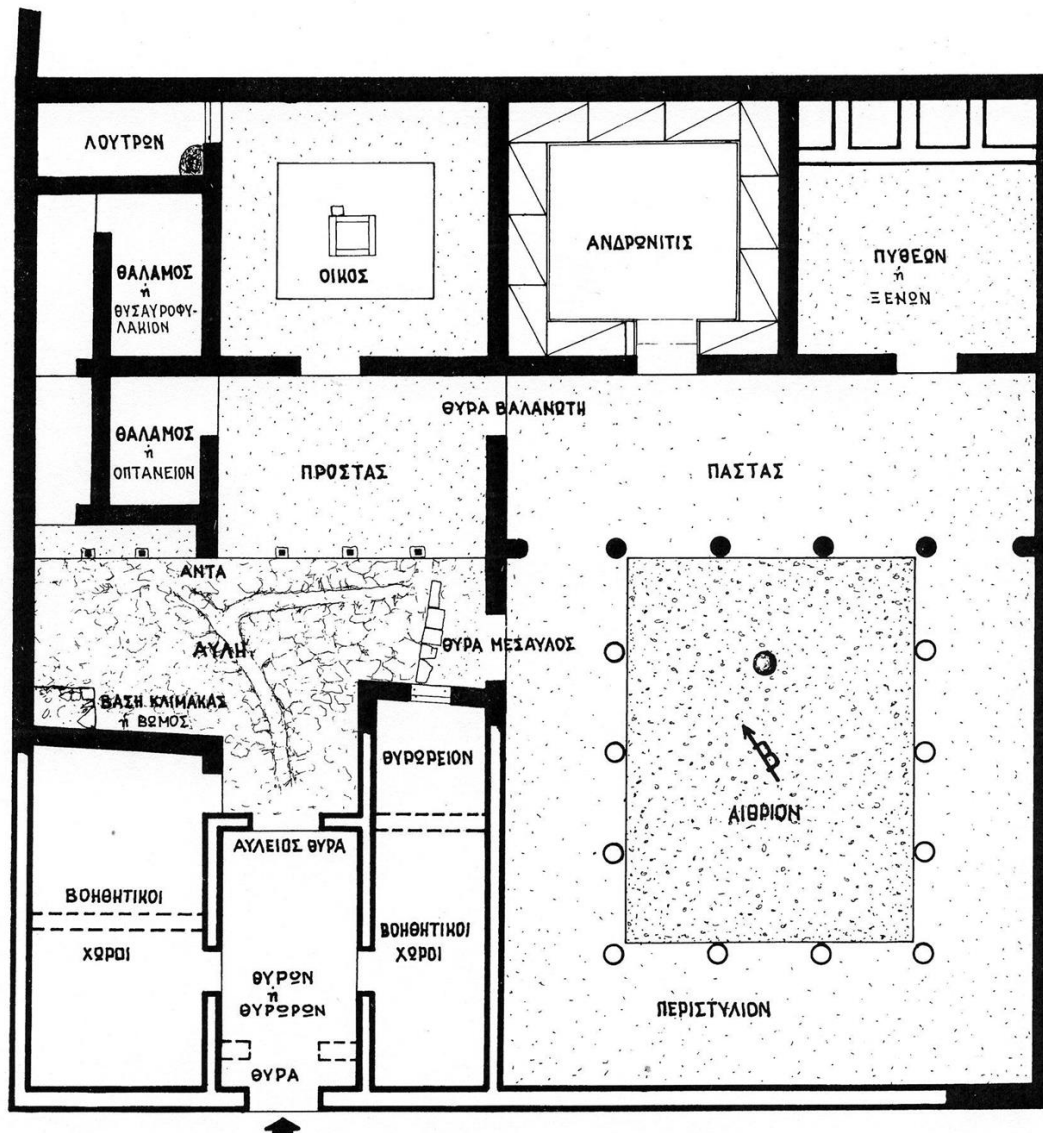
PIRÄUS

INSULA MIT ACHT
GRUNDSTÜCKEN

Αναπαράσταση οικιών στην Πριήνη, 4ος αιώνας π.Χ.

Οι υπαίθριοι χώροι είναι τα δύο τρίτα των ημιυπαίθριων και περίπου το ένα δεύτερο των κλειστών χώρων

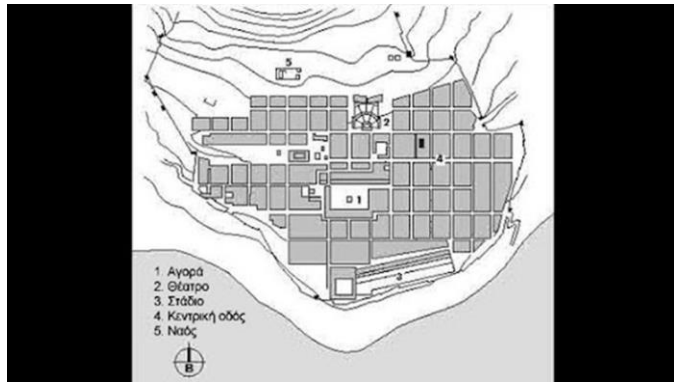
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΚΑΤΩΨΗ
RECONSTRUCTION - GRUNDRISS

0 0.5 1.0 2.0 4.0

Μαρώνεια

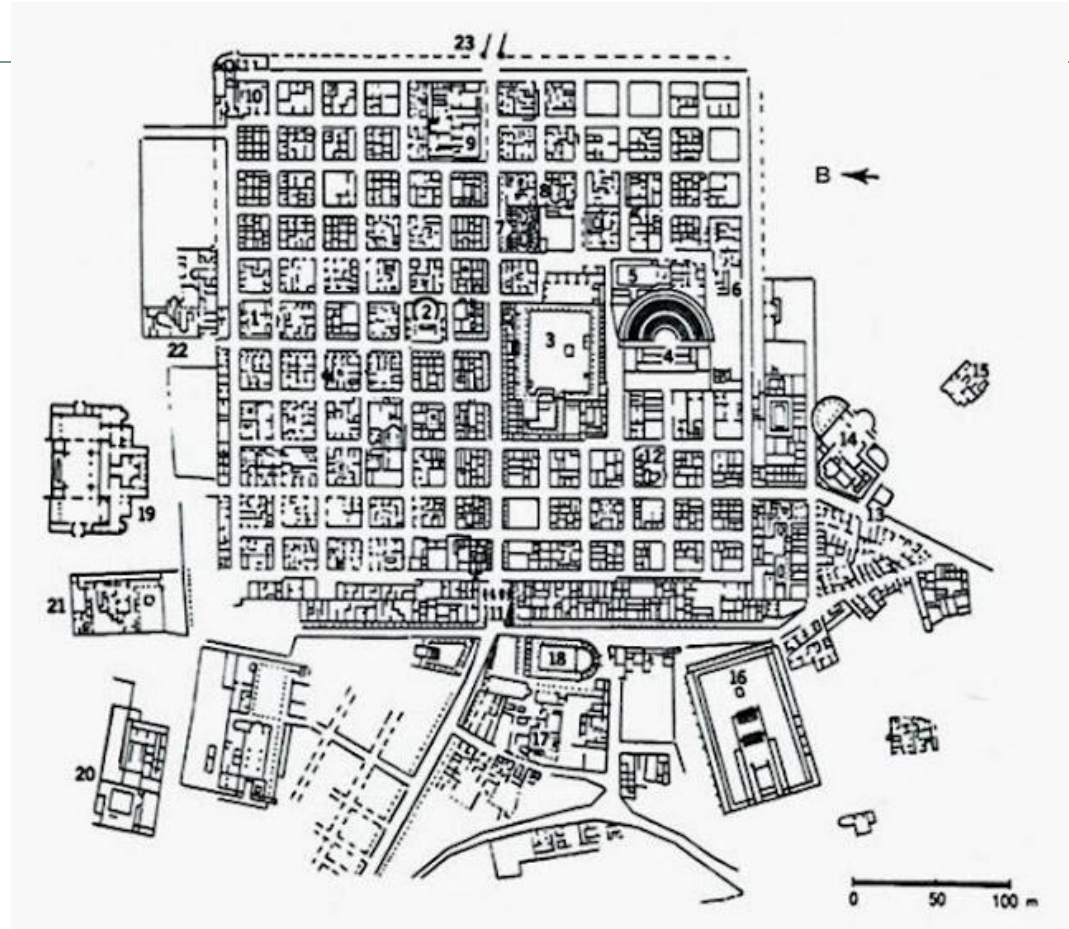
Πριήνη – Όλυνθος

Βιοκλιματικές πόλεις

Ιπποδάμειο σύστημα - Όλυνθος

- Χαράξεις δρόμων Α-Δ και Β-Ν
- Προσανατολισμός κτιρίων – Μεσημβρινός (Νότιος)
- Εσωτερικά περιστύλια
- Τα οικοδομικά τετράγωνα της Ολύνθου, μήκους 100 περίπου μέτρων και πλάτους 40 μέτρων, χωρίζονταν από δρόμους 5-7 μ. στον άξονα Ανατολής-Δύσης, οι οποίοι συνδέονταν ακανόνιστα με μερικούς εγκάρσιους.
- Κάθε οικοδομικό τετράγωνο είχε μια σειρά από πέντε σπίτια στην κάθε πλευρά του δρόμου, ανάμεσα στα οποία υπήρχε ένας στενός διάδρομος.

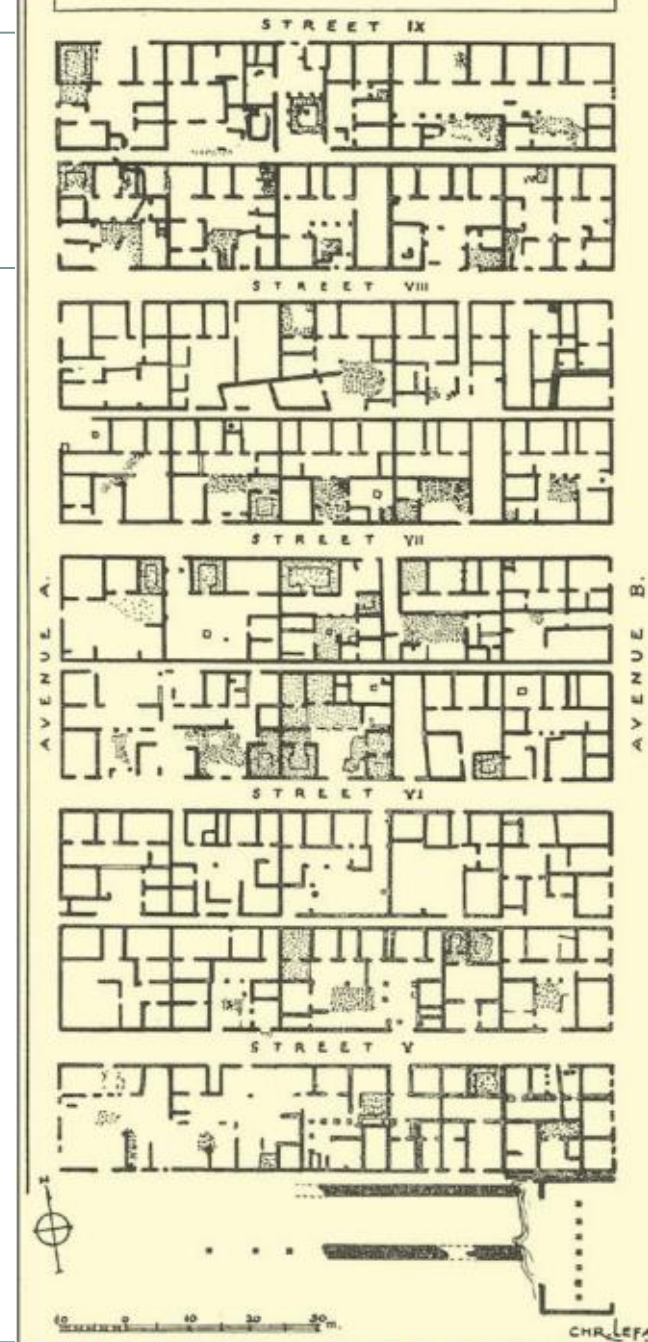

Ιπποδάμειο σύστημα - Όλυνθος

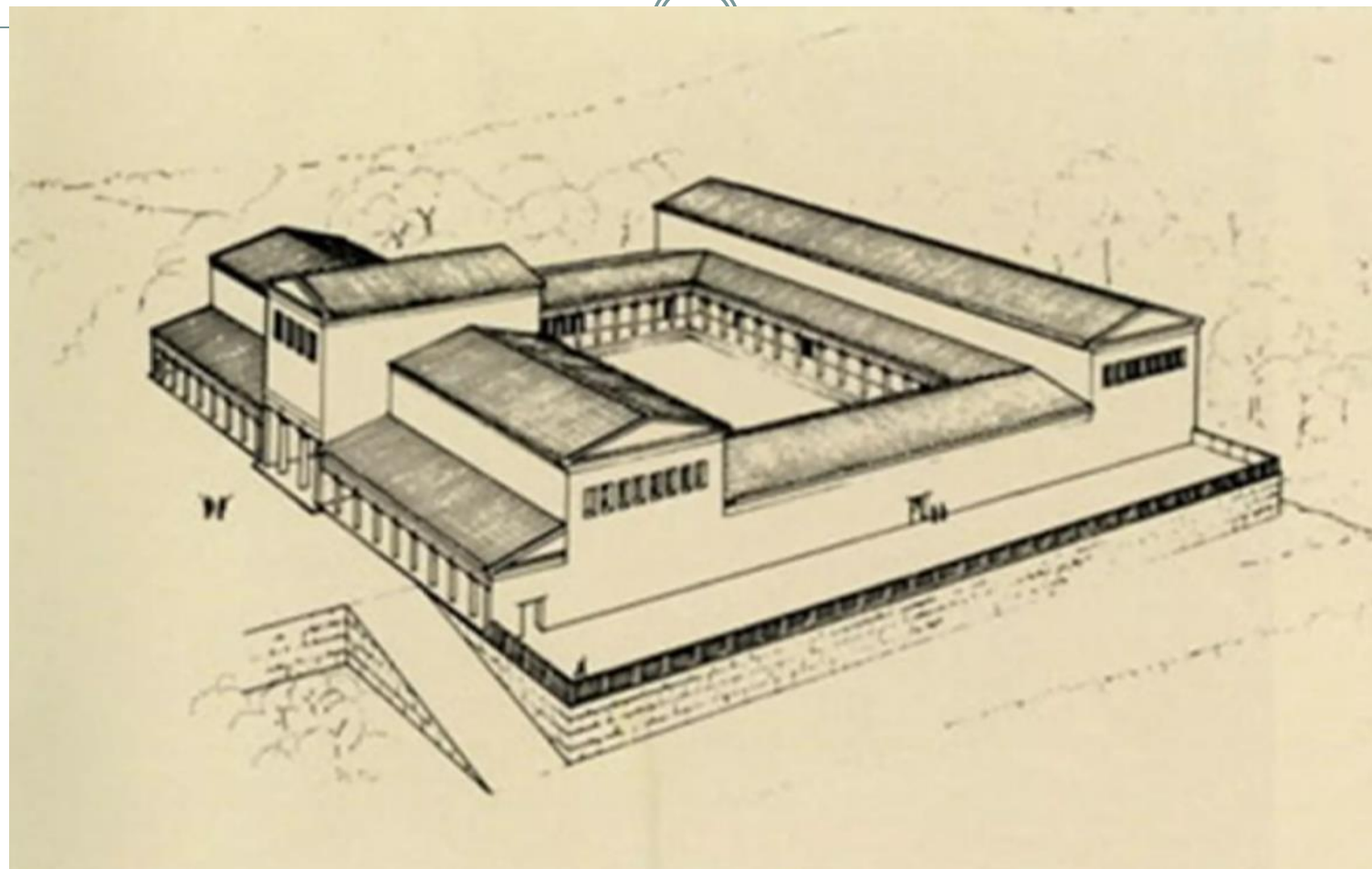
- Χαράξεις δρόμων Α-Δ και Β-Ν
- Προσανατολισμός κτιρίων – Μεσημβρινός (Νότιος)
- Εσωτερικά περιστύλια
- Τα οικοδομικά τετράγωνα της Ολύνθου, μήκους 100 περίπου μέτρων και πλάτους 40 μέτρων, χωρίζονταν από δρόμους 5-7 μ. στον άξονα Ανατολής-Δύσης, οι οποίοι συνδέονταν ακανόνιστα με μερικούς εγκάρσιους.
- Κάθε οικοδομικό τετράγωνο είχε μια σειρά από πέντε σπίτια στην κάθε πλευρά του δρόμου, ανάμεσα στα οποία υπήρχε ένας στενός διάδρομος.

<https://www.youtube.com/watch?v=MfJT4W7R-UE>

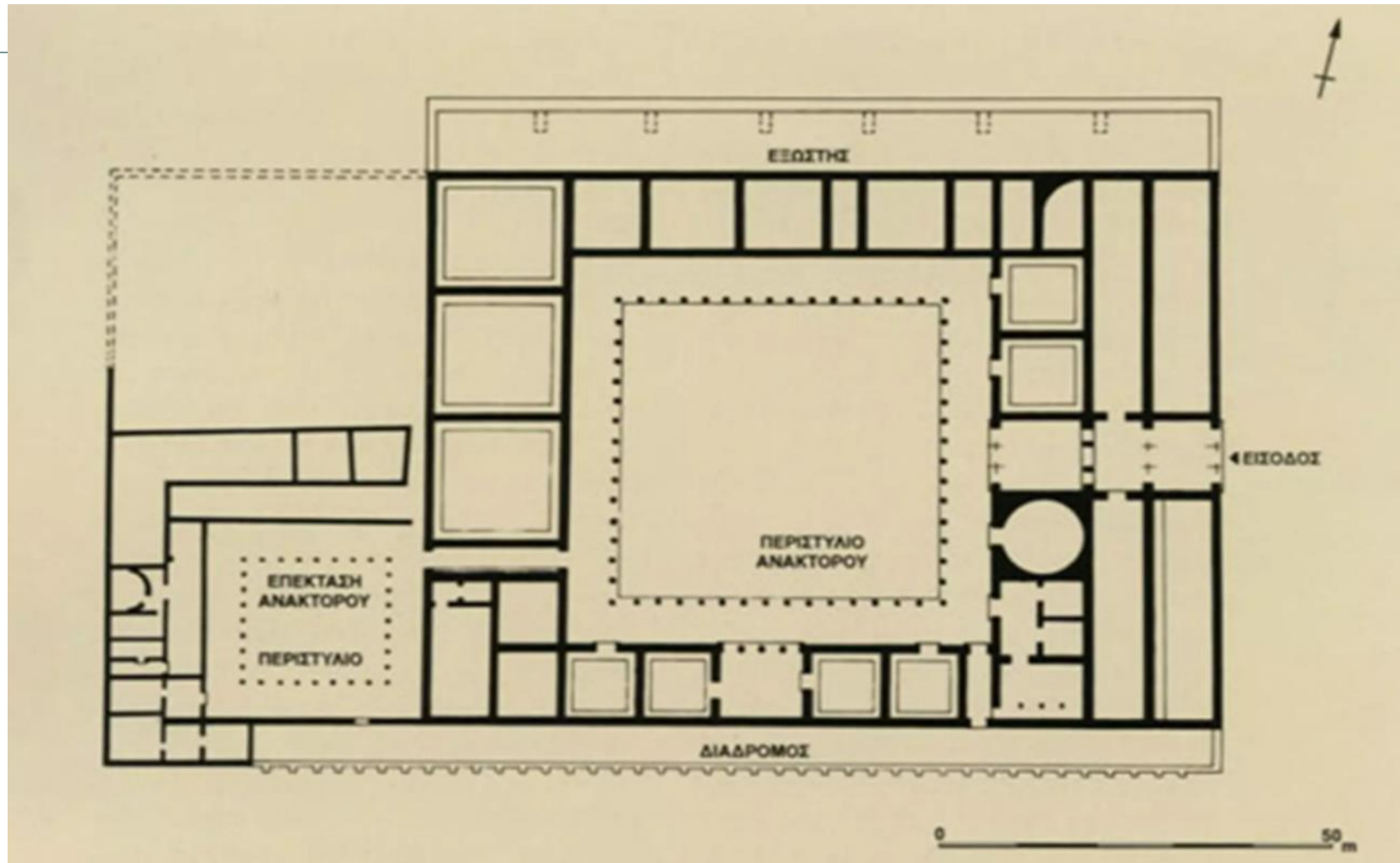

6. Όλυνθος. Ορθογώνιο πολεοδομικό σχέδιο που περιλαμβάνει «οικίες με παστάδα».

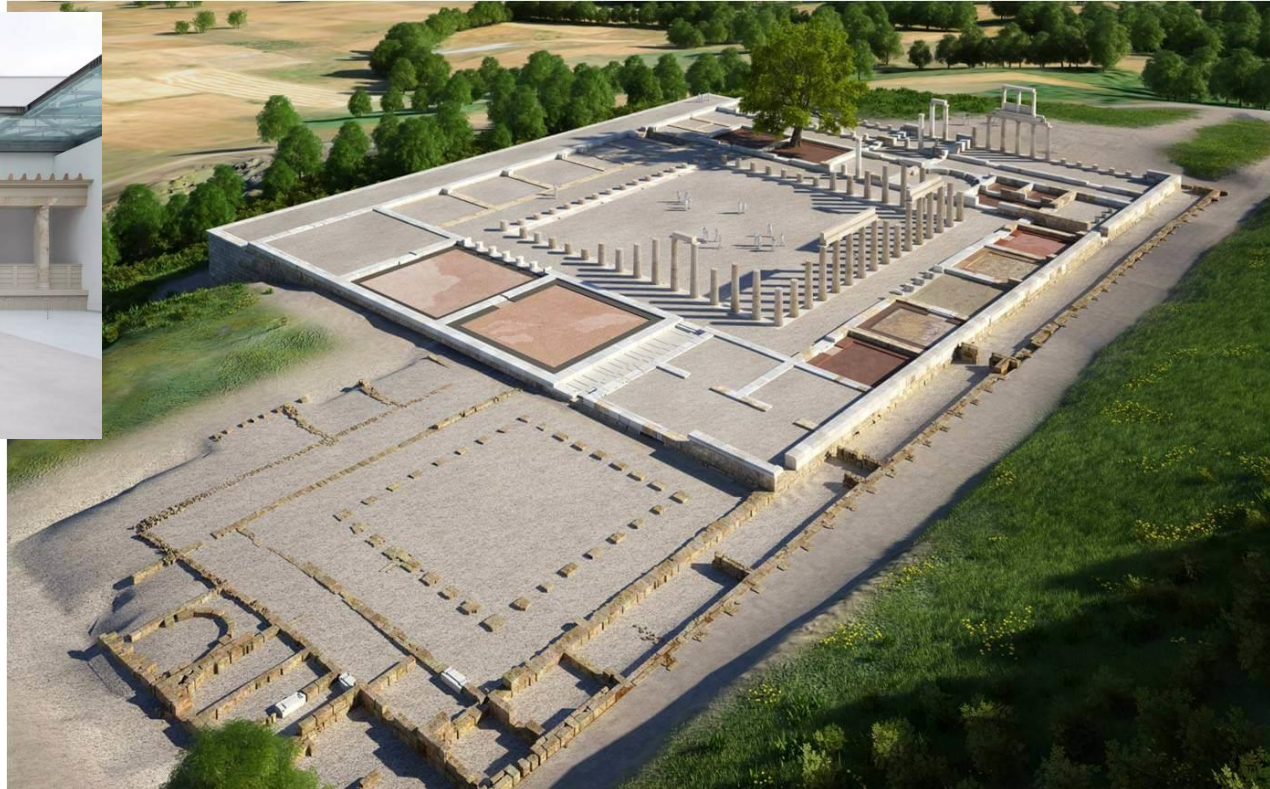
Ανάκτορο Φιλίππου στις Αιγές (Βεργίνα)

Ανάκτορο Φιλίππου στις Αιγές (Βεργίνα)

Ανάκτορο Φιλίππου στις Αιγές (Βεργίνα)

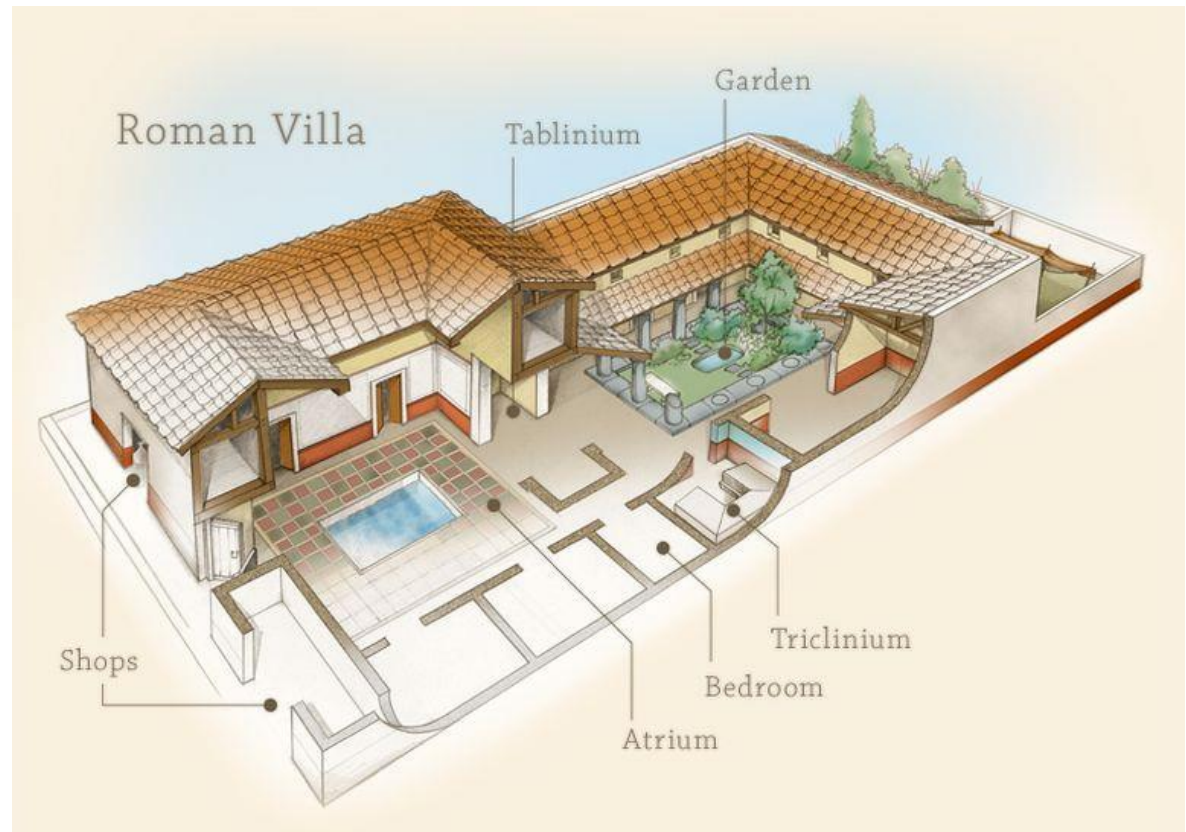
<https://www.youtube.com/watch?v=CO9c-RHzoFo&list=PLiteiu5QzgBGGj5Q4wIPd9BIF05TkXKg&index=86>

Οικίες Domus & Insulae

Domus

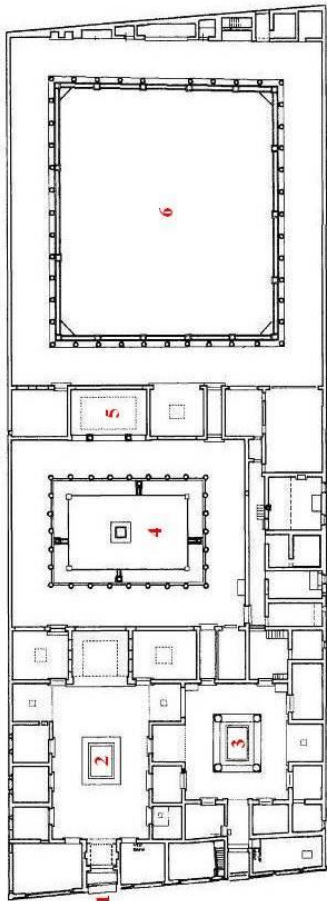
- Πολυτελείς Οικίες (villa)
- Ισόγειο, στεγασμένο αίθριο, συμμετρική κάτοψη.
- Δύο atria, περιστύλιο, cubicula (μονάδες – υπνοδωμάτια))
- Triclinium ,
- tablinium (ανοικτό χωλ),
- vestibulum (προθάλαμος)

Οικίες

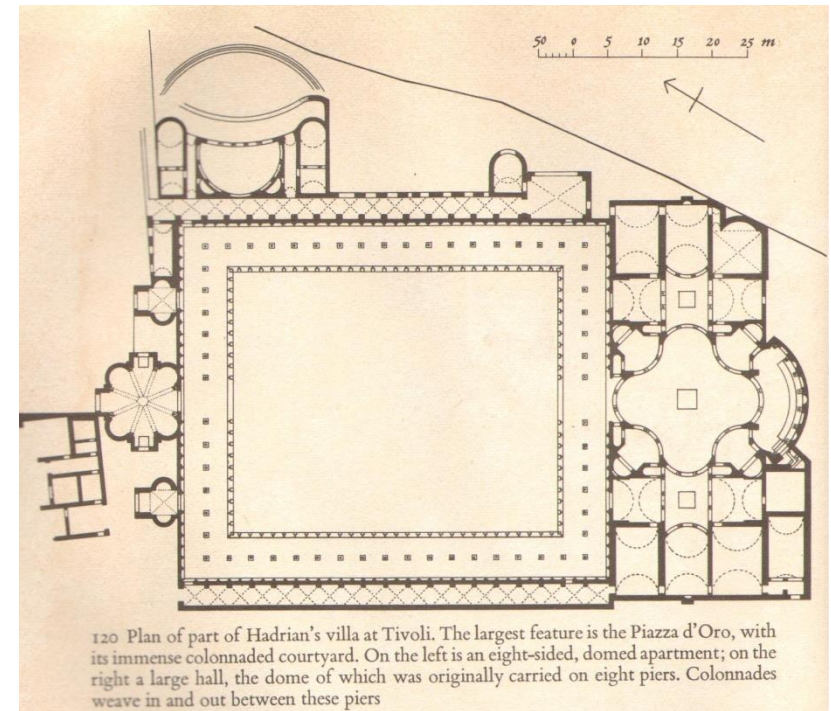

House of Faun, Πομπηία

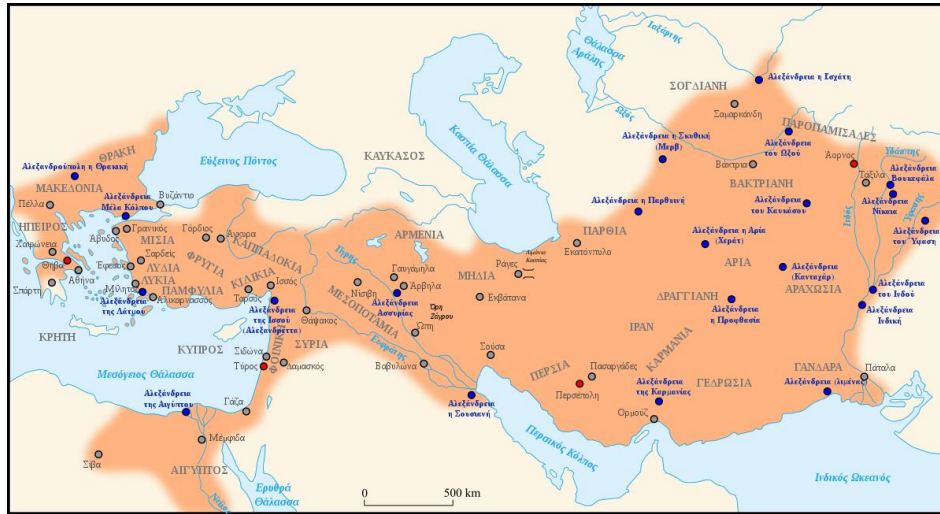
<https://www.youtube.com/watch?v=ETd7pszxhnc>

Adrian's villa Tivoli

<https://www.youtube.com/watch?v=WhvoJWrZKQ8>

Ρωμαϊκός Κόσμος

Η Ελλάς αν και νικήθηκε , κατέκτησε τους νικητάς της και μετέδωσε τις τέχνες στους κατοίκους του Λατίου»

Οράτιος

Ιδεατό (Ελλάδα) = ☐ ρεαλιστικό (Ρωμαίοι)

Ρωμαϊκός Κόσμος

... And so, while the Greeks mechanics and hydraulics remained on paper as ingenious toys – steam- operated doors to temples or oracles, or penny-in-the-slot holy water dispensers – the Romans set their knowledge to improving everyday life...

Patrick Nuttgens

Ιδεατό (Ελλάδα) = □ ρεαλιστικό (Ρωμαίοι)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ 2ο ΜΕΡΟΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 313μ.Χ.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΑΠΟ ΤΟΝ 6^ο ΕΩΣ ΤΟΝ 10^ο ΑΙ.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΣΗ ΠΕΡΙΟΔΟ.

**Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ
(1204-1453).**

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

-Βασιλεία του Οκταβιανού Αυγούστου

27 π.Χ. – 14μ.Χ.

-Η ζωή του Χριστού

περ. 8-4 π.Χ. – 29 μ.Χ.

-Βασιλεία του Κωνσταντίνου

-Ο Κωνσταντίνος ασπάζεται τον Χρ

-Κατασκευή παλαιάς Βασιλικής το

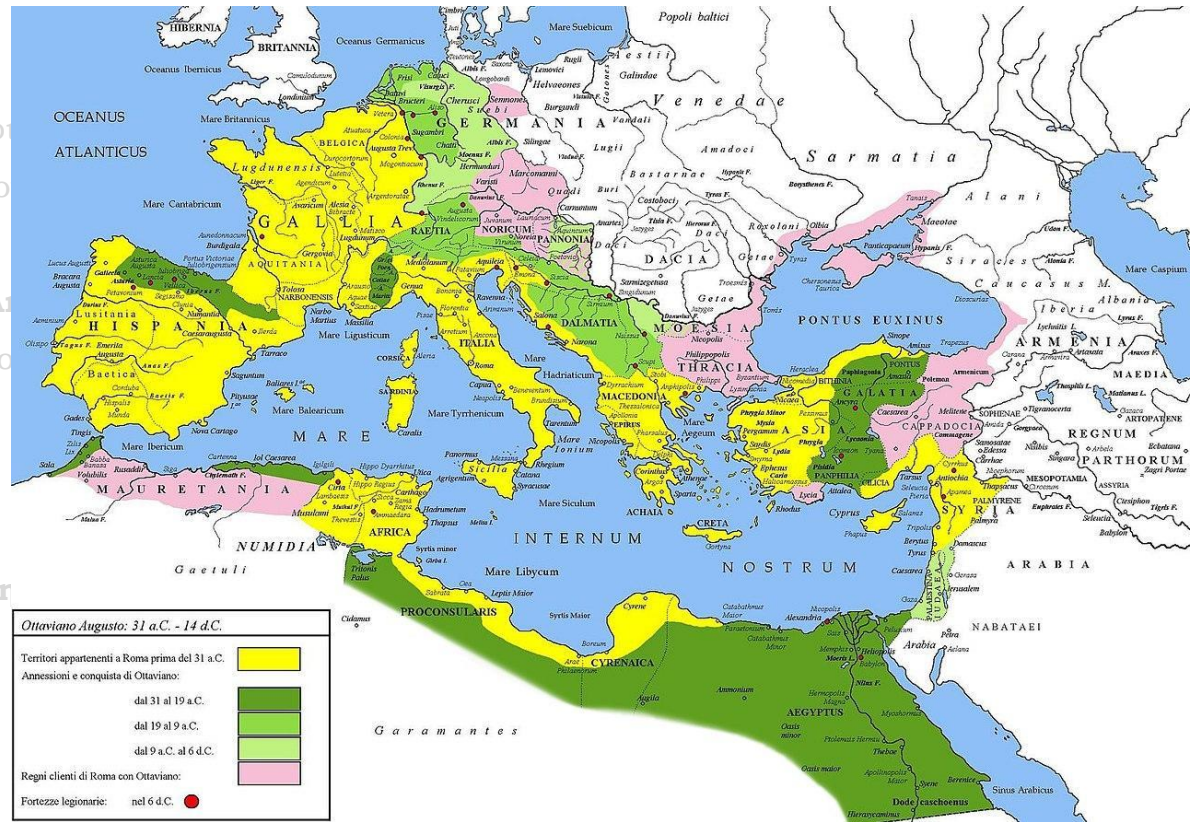
- Ίδρυση της Κωνσταντινούπολ

-Τέλος της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτο

-Βασιλεία του Ιουστινιανού

-Κατασκευή της Αγ. Σοφίας

-Άλωση της Κωνσταντινούπολ

Έκταση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας υπό τον Αύγουστο. Με κίτρινο χρώμα σημειώνεται η έκταση του κράτους το 31 π.Χ., με πράσινο χρώμα οι περιοχές που κατακτήθηκαν όσο ήταν στην εξουσία ο Αύγουστος και με ροζ τα υποτελή κράτη.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

-Βασιλεία του Οκταβιανού Αυγούστου

27 π.Χ. – 14μ.Χ.

-Η ζωή του Χριστού

περ. 8-4 π.Χ. – 29 μ.Χ.

-Βασιλεία του Κωνσταντίνου

310-337

-Ο Κωνσταντίνος ασπάζεται τον Χριστιανισμό

313.

-Κατασκευή παλαιάς Βασιλικής του Αγ. Πέτρου στη Ρώμη

318 -322.

- Ίδρυση της Κωνσταντινούπολης

324.

-Τέλος της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας

476.

-Βασιλεία του Ιουστινιανού

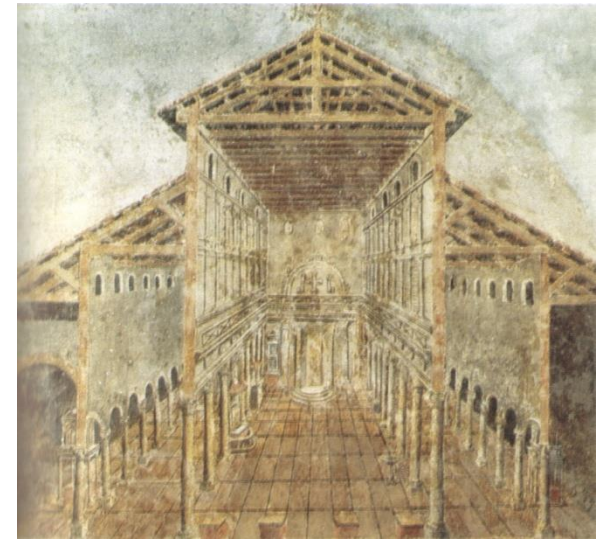
527-65.

-Κατασκευή της Αγ. Σοφίας

532-537.

-Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς

1453.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

-Βασιλεία του Οκταβιανού Αυγούστου

27 π.Χ. – 14μ.Χ.

-Η ζωή του Χριστού

περ. 8-4 π.Χ. – 29 μ.Χ.

-Βασιλεία του Κωνσταντίνου

310-337

-Ο Κωνσταντίνος ασπάζεται τον Χριστιανισμό

313.

-Κατασκευή παλαιάς Βασιλικής του Αγ. Πέτρου στη Ρώμη

318 -322.

- Ίδρυση της Κωνσταντινούπολης

324.

-Τέλος της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας

476.

-Βασιλεία του Ιουστινιανού

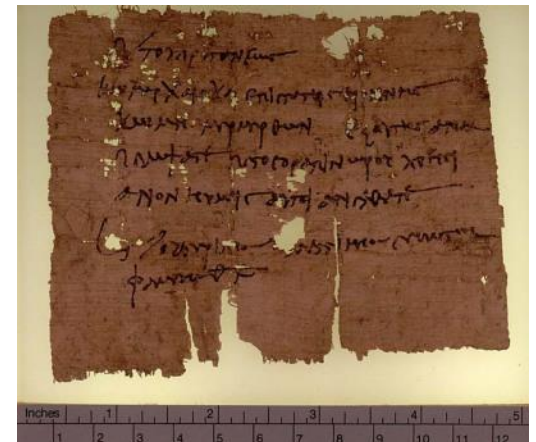
527-65.

-Κατασκευή της Αγ. Σοφίας

532-537.

-Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς

1453.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

- **Ίδρυση της Κωνσταντινούπολης**

324.

- Τέλος της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας

476.

- Βασιλεία του Ιουστινιανού

527-65.

- Κατασκευή της Αγ. Σοφίας

532-537.

- Ενθρόνιση Καρλομάγνου

- Σχίσμα Εκκλησιών

- **Άλωση της Κωνσταντινούπο**

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

-Βασιλεία του Οκταβιανού Αυγούστου

-Η ζωή του Χριστού

-**Βασιλεία του Κωνσταντίνου**

-Ο Κωνσταντίνος ασπάζεται τον Χριστιανισμό

-Κατασκευή παλαιάς Βασιλικής του Αγ. Πέτρου στ

- **Ίδρυση της Κωνσταντινούπολης**

-Τέλος της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας

-Βασιλεία του Ιουστινιανού

-Κατασκευή της Αγ. Σοφίας

-**Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς 1453.**

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

- Παλιά Αυτοκρατορία 324-610 μ.Χ.

- Μέση Αυτοκρατορία 610 – 1204

- Νεώτερη Αυτοκρατορία 1261-1453

Ο Κωνσταντίνος δεν επιθυμούσε τη δημιουργία νέου κράτους !!

Για 3 αιώνες συνέχιζε τη ζωή της η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

3^{ος} αι.

Τετραρχία του Διοκλητιανού
293μ.Χ.

Μαξέντιος – Κωνσταντίος «Χλωρός» □ Δύση

Διοκλητιανός - Γαλέριος □ Ανατολή

Έδικτο του Μεδιολάνου 313
Ανεξιθρησκεία

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

3^{ος} αι.

Γαλέριος... Θεσσαλονίκη

Μέγαν εύρατο εν τοις κινδυνοις, σε υπέρμαχον, η οικουμένη,
Αθλοφόρε τα έθνη τροπούμενον. Ως ούν Λυαίου καθείλεις την
έπαρσιν, εν τω σταδίω θαρρύνας τον Νέστορα, ούτως Αγιε,
Μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστόν τον Θεόν ικέτευε,
δωρήσασθαι ημίν το μέγα έλεος.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

3^{ος} αι.

Κωνσταντίος ο «Χλωρός»

Gaius Flavius Valerius Constantius

Ανακηρύχθηκε Καίσαρας από τον
Διοκλητιανό

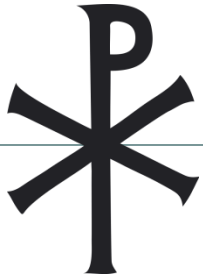
- Πατέρας Μέγα Κωνσταντίνου
- Πρώτη σύζυγος Ελένη

Χριστιανικές πεποιθήσεις
Πέθανε στο York της Αγγλίας

Ο υιός του κηρύχθηκε από τις λεγεώνες
ως στρατηγός τους

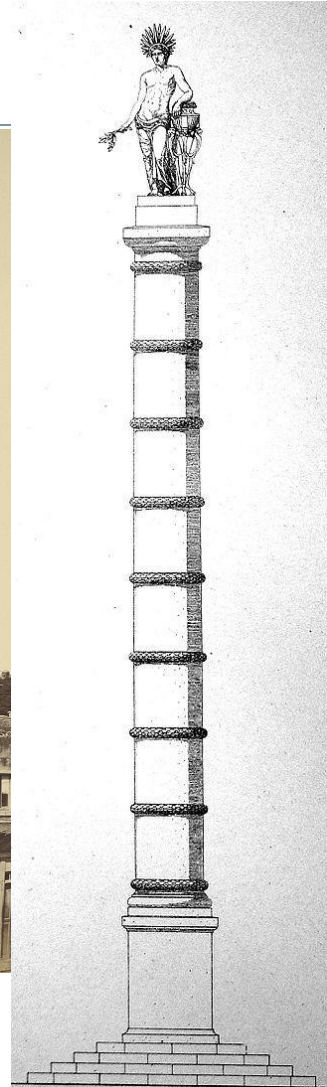
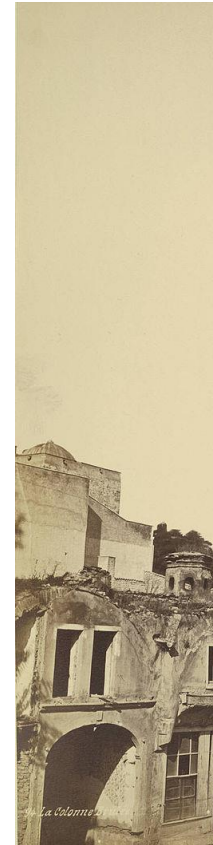
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

4^{ος} αι.

Μέγας Κωνσταντίνος

- Η μάχη της Μιλβίας
«εν τούτω νίκα» 312
- Αναγνώριση του Χριστιανισμού 313
- Μεταφορά Πρωτεύουσας Αυτοκρατορίας
 - Στόχος της Ελένης:
η εύρεση του Τιμίου Σταυρού
- Κτιριολογικό πρόγραμμα

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

7^{ος} αι.

Ηράκλειος 610

Flavius Heraclius Augustus

Κρίση Σλάβοι, Πέρσες, λοιμοί

Αίγυπτος

Εσωτερική αναδιάρθρωση

«ΘΕΜΑΤΑ»

1. Χριστιανική πίστη

2. Ρωμαϊκή διοικητική οργάνωση και νομοθεσία

«Πιστός εν Χριστώ Βασιλεύς»

3. Ελληνική γλώσσα και παιδεία

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 313μ.Χ.

- Ο Χριστιανισμός ξεκίνησε ως θρησκεία με πρωτοφανές πνευματικό περιεχόμενο και πολύ καλή οργάνωση. Η ευκολία των επικοινωνιών βοήθησε στην ταχεία εξάπλωσή της, κυρίως μετά το 150 μ. Χ. αν και ήδη από την εποχή των Αποστόλων έχουμε μία σειρά από χριστιανικές κοινότητες. Γύρω στα 300 αποτελούσε την επικρατούσα θρησκεία στην Ανατολή.
- Ο Χριστιανισμός επηρέασε αρχικά τα πολυπληθή λαϊκά στρώματα, δημιούργησε τις κοινότητες, προώθησε την κοινοκτημοσύνη και ξανάδωσε το αίσθημα της αξιοπρέπειας στους ταπεινούς, αντιδρώντας σε μια χρησιμοθηρική και κυνική κοινωνία.

Early Christian catacombs (Catacombe di Priscilla) / Paleochristian art

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 313μ.Χ.

-Τα καλλιτεχνικά μνημεία της εποχής είναι λίγα και φτωχά.

- Συνέχεια της ρωμαϊκής τέχνης της εποχής, παρά το γεγονός ότι εξυπηρετούσε άλλους σκοπούς
- **Αλλαγή κοσμοθεωρίας:** νέα νοήματα και τα νέα ιδανικά που έπρεπε να εκφράσει άρχισαν να εμφανίζονται με την υπάρχουσα κοινή οπτική γλώσσα, με στοιχεία δηλαδή της Ελληνορωμαϊκής παράδοσης, κυρίως στη ζωγραφική.

Early Christian catacombs (Catacombe di Priscilla) / Paleochristian art

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 313μ.Χ.

-Συμβολισμός

- Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, τιμή στους μάρτυρες.
- Αγάπαι.
- Τάφοι μαρτύρων.
- Συμμετοχή πιστών στα θρησκευτικά δρώμενα, άρα δημιουργία κατάλληλου εσωτερικού χώρου.

ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

α. Ταφικά μνημεία (Κοιμητήρια, κατακόμβες, μαρτύρια)

β. Χώροι λατρείας των πρώτων χριστιανών

α. ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Τάφοι υπόγειοι και λαξευτοί στο πορώδες έδαφος

Λαξεύονταν στο βράχο σε σχήμα λάρνακας με τόξο. (αρκοσόλια)

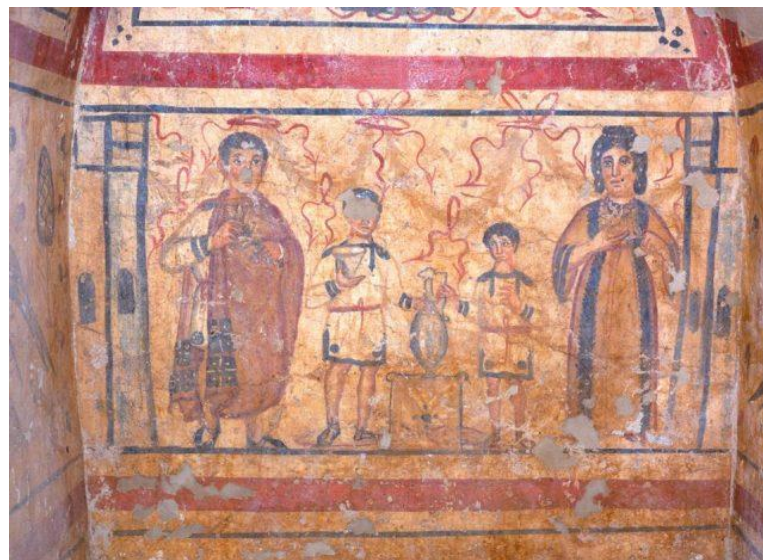
α. ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

1. Τάφοι υπόγειοι και λαξευτοί στο πορώδες έδαφος

Ρώμη
Παλαιστίνη
Συρία
Μήλος
Κύπρος
Μ. Ασία
Δελφοί
Κόρινθος
....

Κατακόμβες Μήλου

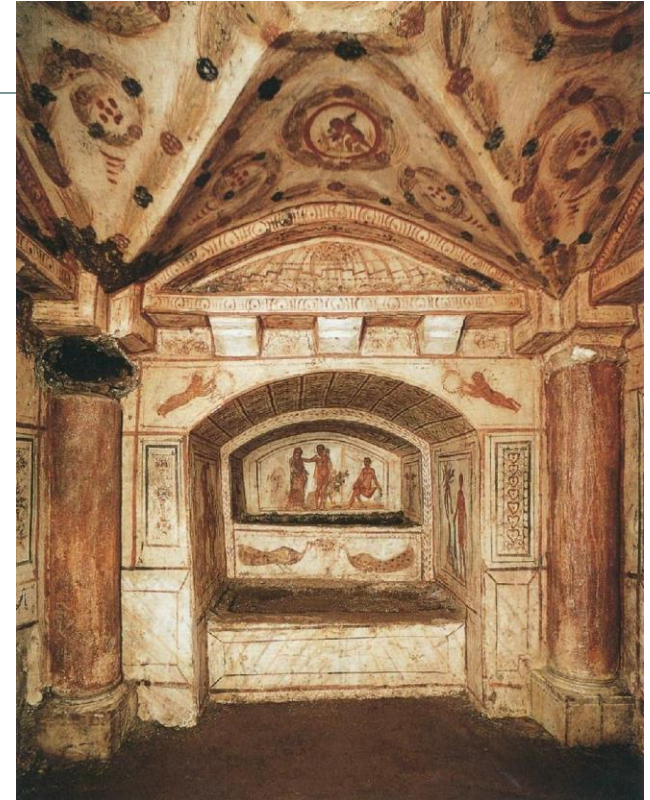
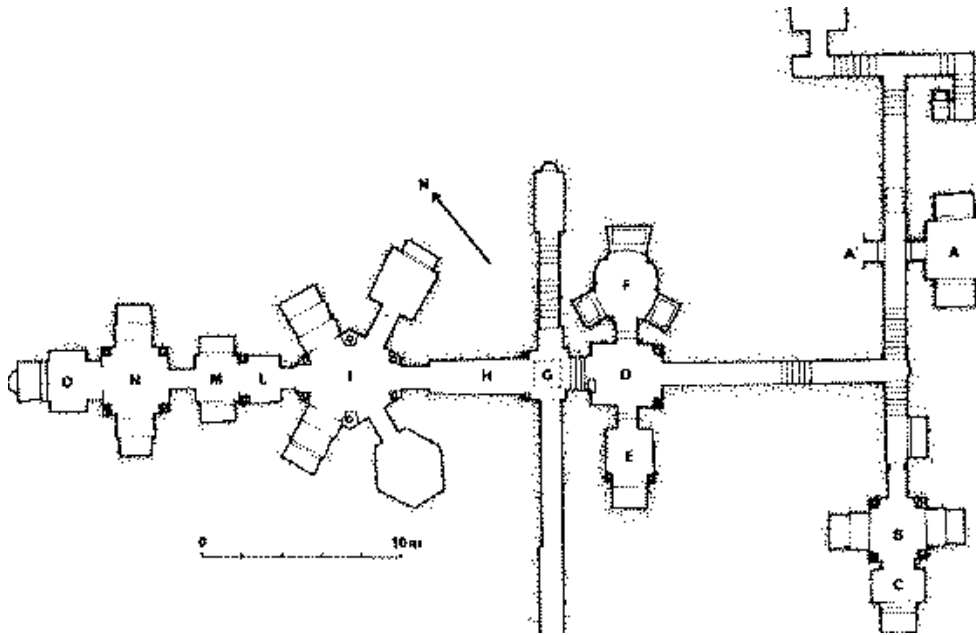

Θεσσαλονίκη

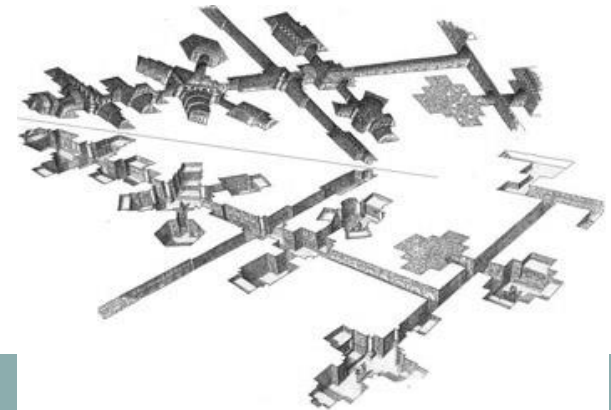
Τοιχογραφία από τον καμαροσκέπαστο παλαιοχριστιανικό τάφο του Ευστοργίου, όπου εικονίζεται σκηνή οικογενειακής νεκρικής λατρείας για την γιαγιά των μικρών παιδιών. Ο τάφος χρονολογείται στα 320-340 μ.Χ.

α. ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

2. Κατακόμβες (κοινοτικά υπόγεια κοιμητήρια)

Ρώμη. Κάτοψη της κατακόμβης της Via Latina

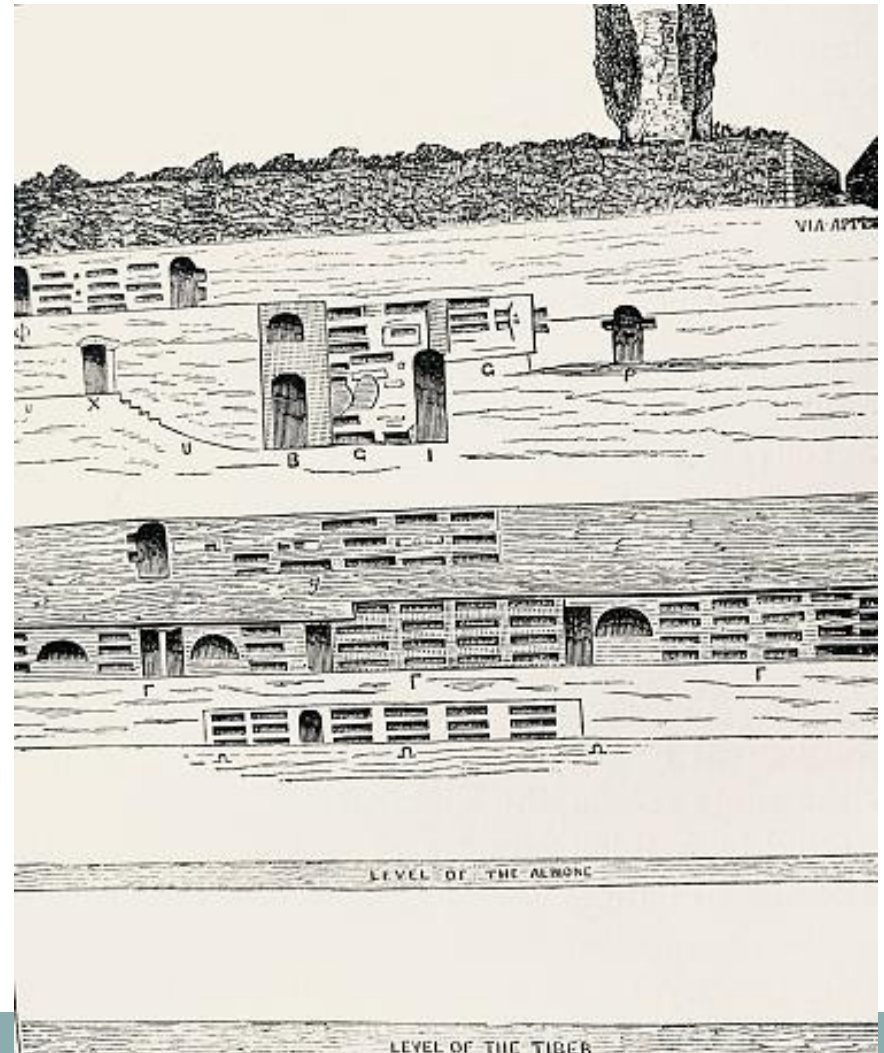

α. ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

2. Κατακόμβες (κοινοτικά υπόγεια κοιμητήρια)

Ρώμη. Κατακόμβες Αγ. Καλλίστου

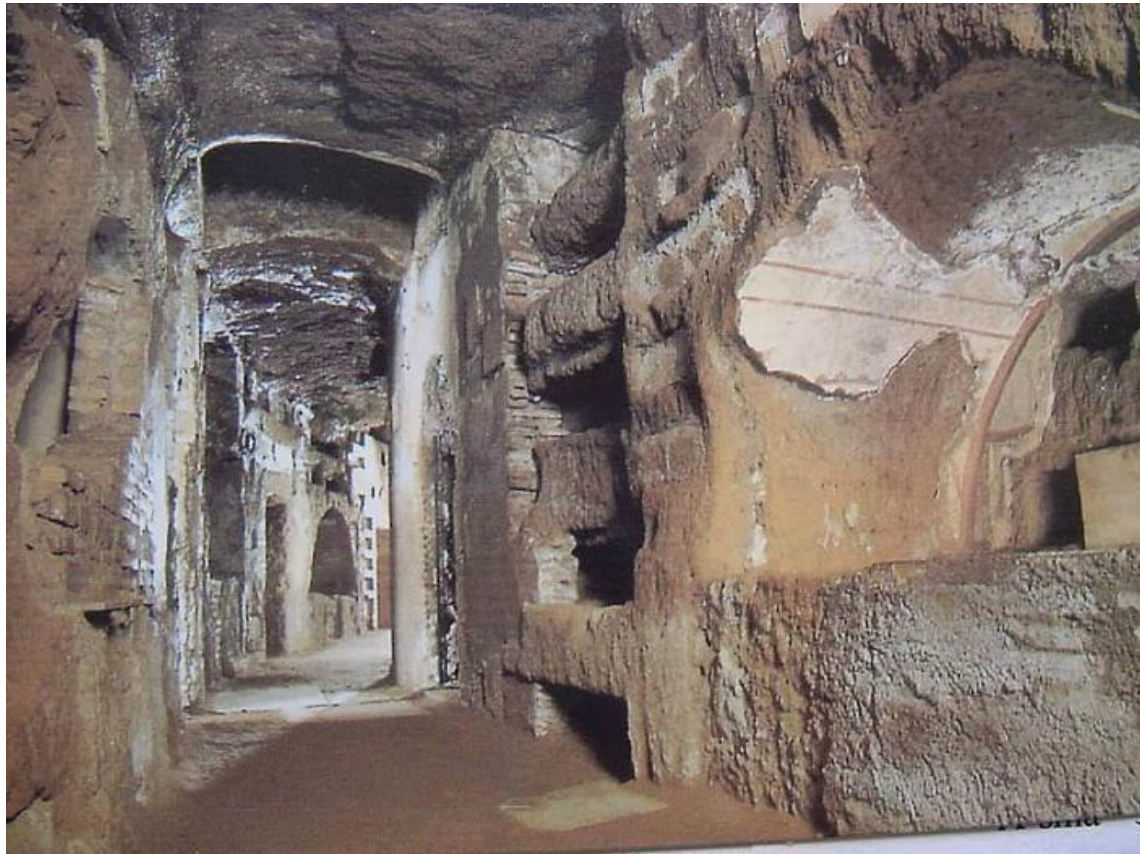

α. ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

2. Κατακόμβες (κοινοτικά υπόγεια κοιμητήρια)

Άλλες κατακόμβες

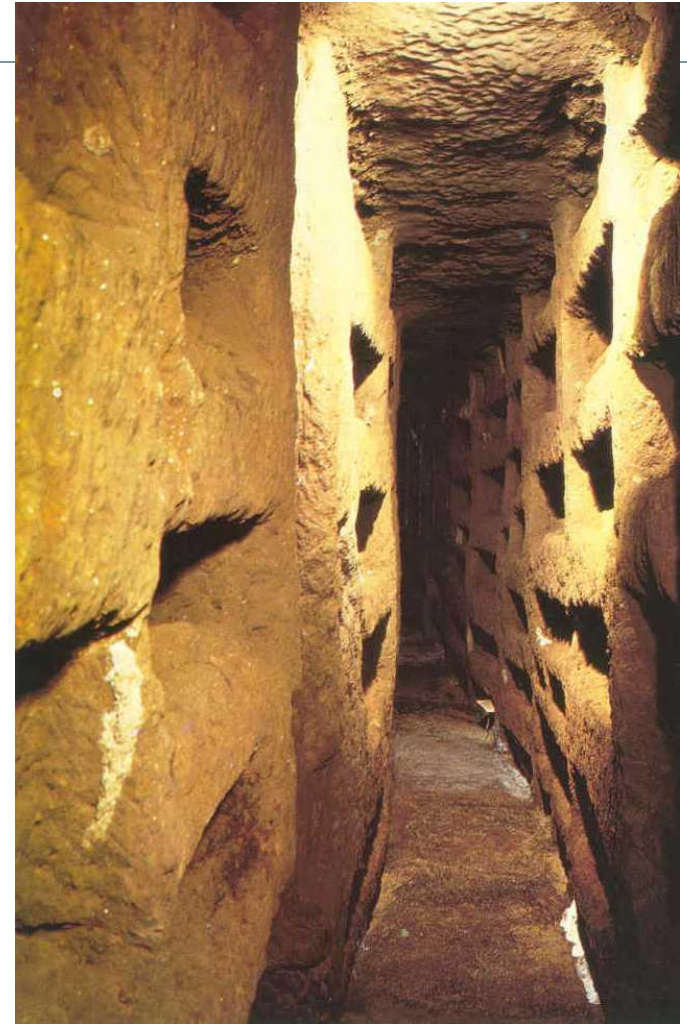
Αγίας Δομιτίλλης
Αγίου Σεβαστιανού
(Πέτρος και Παύλος επί
Νέρωνα)
Via Latina
Αγ. Καλλίστου
Συρακούσες
Μάλτα
Σικελία

Ρώμη. Κατακόμβες Αγ. Καλλίστου

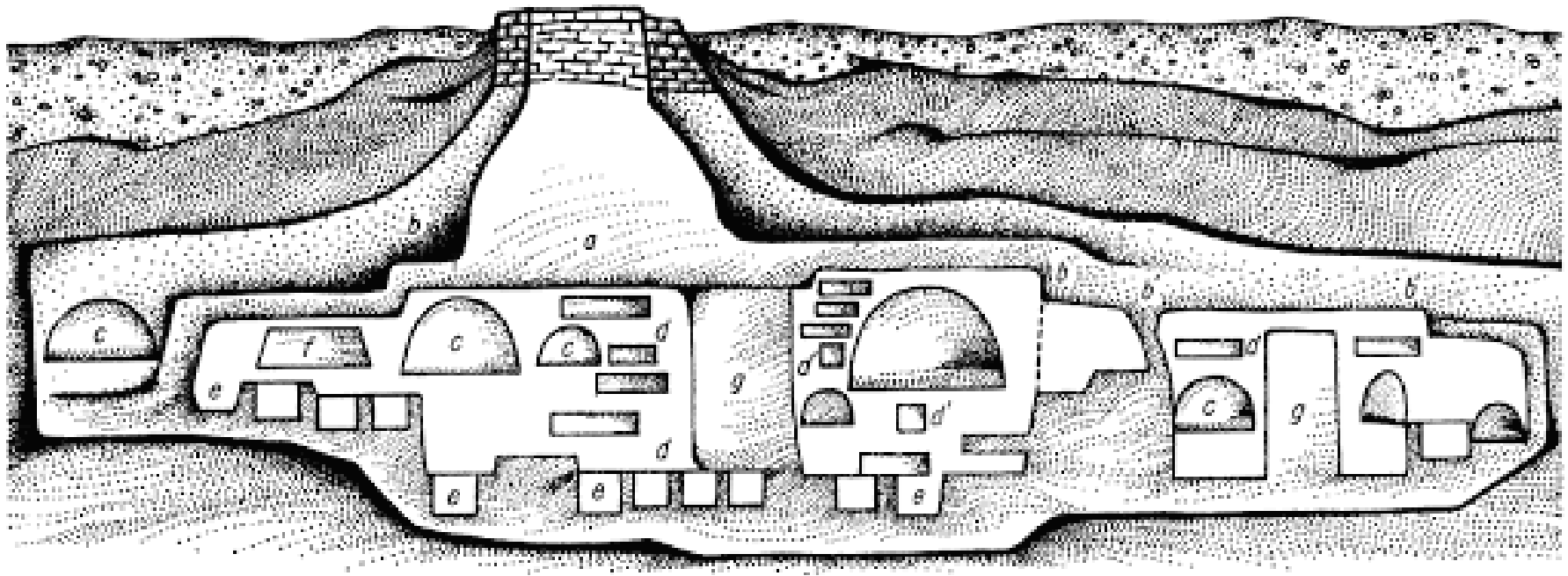
α. ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

2. Κατακόμβες (κοινοτικά υπόγεια κοιμητήρια)

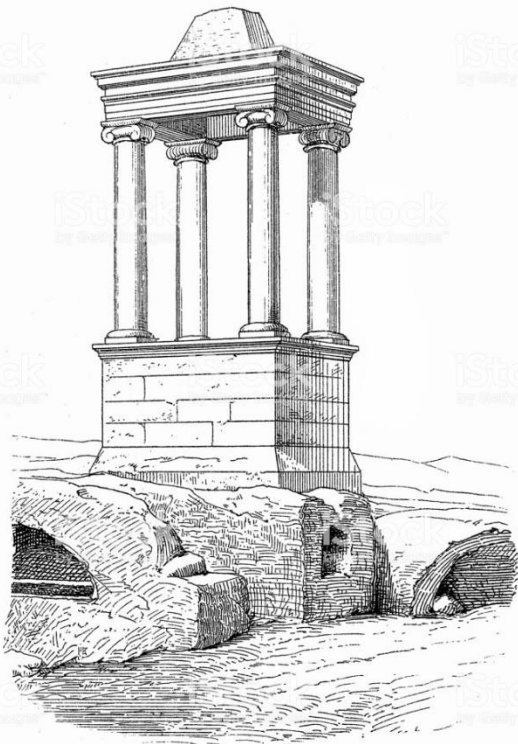
α. ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

2. Κατακόμβες (κοινοτικά υπόγεια κοιμητήρια)

Συρακούσες. Κατακόμβες St. Giovanni

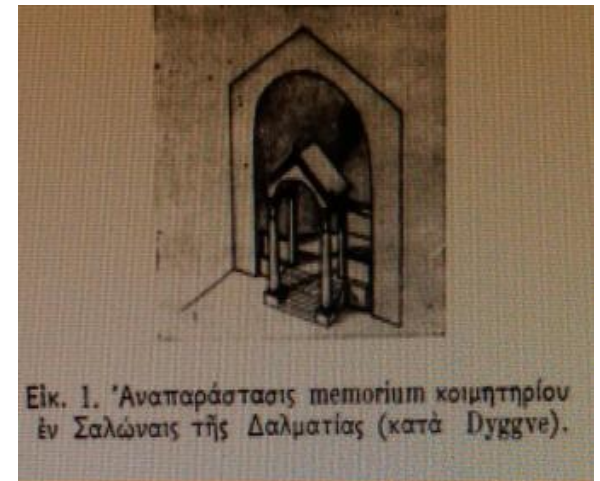
3. Υπέργεια κοιμητήρια και τα χριστιανικά μαυσωλεία

Συρία (Dana)

Σαρκοφάγοι με χριστιανικές παραστάσεις

Εικ. 1. 'Αναπαράστασις memoriae κοιμητηρίου
έν Σαλώνας της Δαλματίας (κατά Dyggve).

4. Τα «Μαρτύρια»

Καταγωγή μαρτυρίων

- Ρωμαϊκά μαυσωλεία
- Ελληνιστικά Ηρώα

Ερείπια ιερού ήρωα,
ή Ηρώου στην Σαγαλασσόη Ηρώου στην Σαγαλασσόη, Τουρκία.

Η Επισκοπή στη Σίκινο, ρωμαϊκό μαυσωλείο του 3ου αι. μ.Χ.

Άγιος Νικόλαος Μαρμαρίτης στη Σαντορίνη,
ρωμαϊκό μαυσωλείο του 3ου αιώνα μ.Χ.

4. ΤεχνοΜνημεία

Η Επισκοπή στη Σίκινο, ρωμαϊκό μανσωλείο του 3ου αι. μ.Χ.

4. Τα Μαρτύρια

β) Χώροι λατρείας των πρώτων χριστιανών (domus ecclesiae)

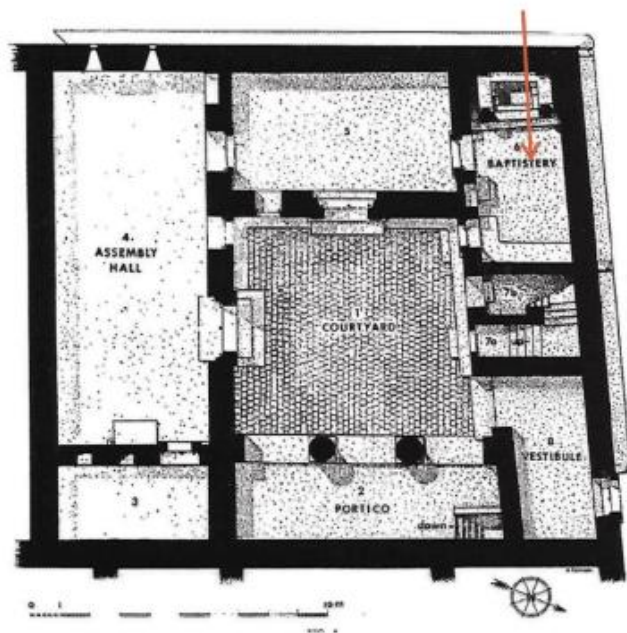
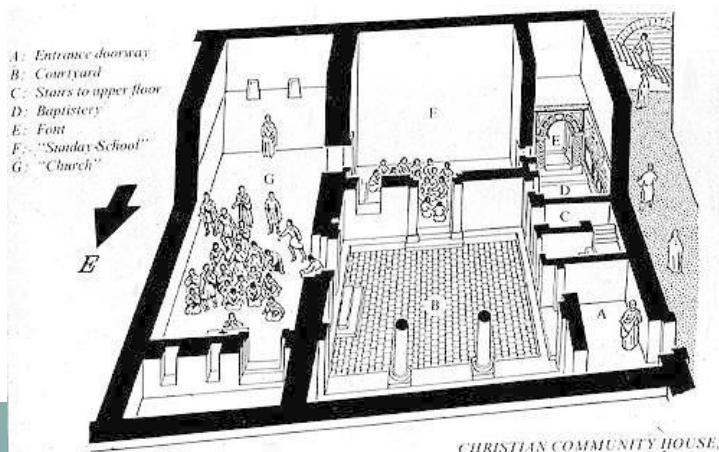

FIG. 1 – Dura Europos, pianta della domus ecclesiae, da KRAELING 1973.

FIG. 2 – Damasco, museo. Ricomposizione del battistero di Dura Europos con le pitture originali.

Οι συγκεντρώσεις της πρώτης Εκκλησίας γίνονταν στο ανώγειο (υπερώο) των ιδιωτικών οικιών: «Και κάθε μέρα προσήρχοντο όλοι με μια ψυχή στο ναό, έκοβαν τον άρτο εις τις οικίες τους, και έτρωγαν με αγαλλίαση και απλότητα καρδιάς, δοξολογούντες τον Θεό και αγαπώμενοι από όλο το λαό.» Πράξεις των Αποστόλων 2:46.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 330-518

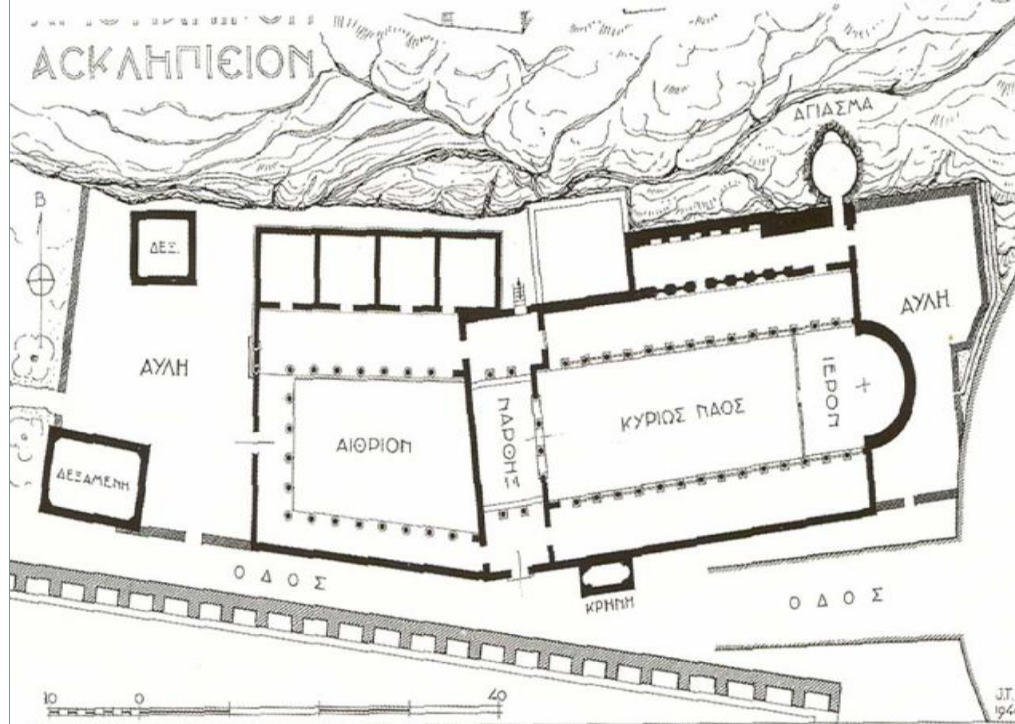
Γενικά για την Τέχνη και την Αρχιτεκτονική

- Ο γενικός χαρακτήρας της παλαιохριστιανικής τέχνης έμεινε κατά βάση πλησιέστερα προς την ελληνορωμαϊκή παράδοση. Όλα σχεδόν τα μορφολογικά στοιχεία οι οικοδομικοί τρόποι ή οι αρχές της σύνθεσης έχουν ένα προηγούμενο στην τέχνη του αρχαίου κόσμου που έφθινε. Τα περισσότερα από τα στοιχεία αυτά έπαιρναν ένα νέο νόημα και άλλαζαν χαρακτήρα σύμφωνα με τις νέες αντιλήψεις περί τέχνης και τη νέα θρησκευτική νοοτροπία.

- Διαπιστώσεις

1. Η στροφή προς τα έσω.
2. Η κλίμαξ.
3. Η γραφικότητα της μορφής.
4. Ο δυναμισμός της σύνθεσης.

Παλαιοχριστιανική περίοδος Θρησκευτικά κτήρια **ΒΑΣΙΛΙΚΗ**

Τα τμήματά της είναι:

- **Περίβολος** (όχι συνηθισμένο).
- **Αίθριο.**
- **Κρήνες.**
- **Πρόπυλο.**

με μεγαλοπρεπείς κλίμακες.

- **Νάρθηκας.**
- **Διακονικό.**
- **Κυρίως ναός.**

Κατά κανόνα είχε τρία κλίτη, (το μεσαίο ήταν μεγαλύτερο σε πλάτος και ύψος, με πλευρικά παράθυρα (φωταγωγοί).

Κιονοστοιχίες διαχώριζαν τα κλίτη.

Υπερώα (γυναικωνίτες) πάνω από τα πλάγια κλίτη και τον νάρθηκα, είχαν ξύλινο φέροντα σκελετό.

- **Κόγχη του ιερού.**

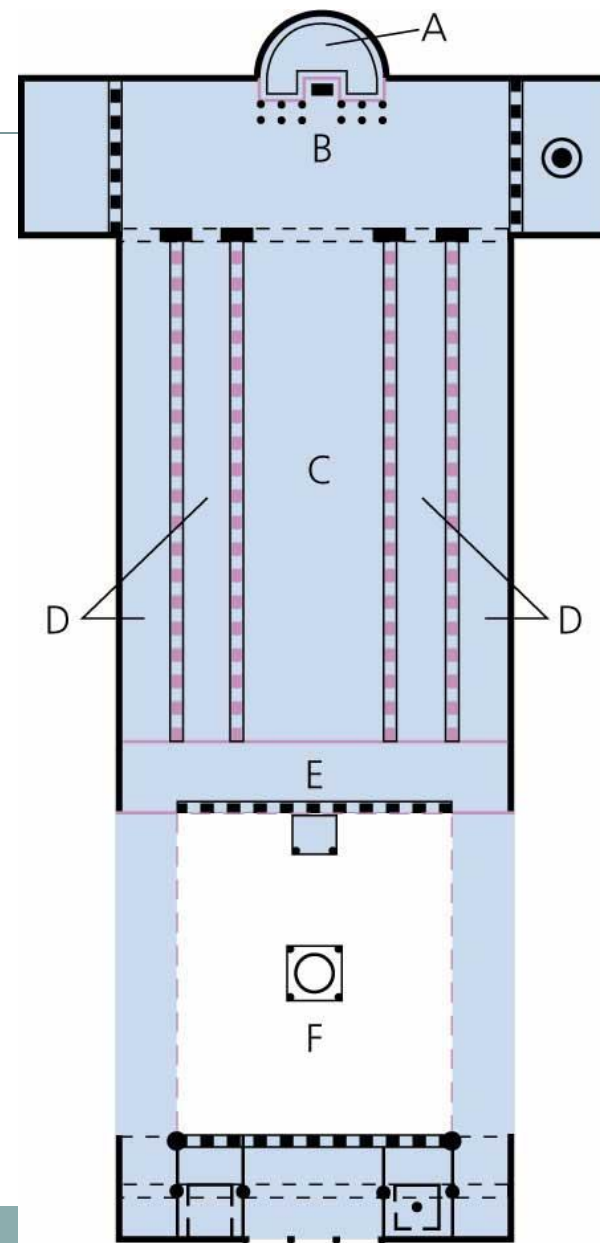
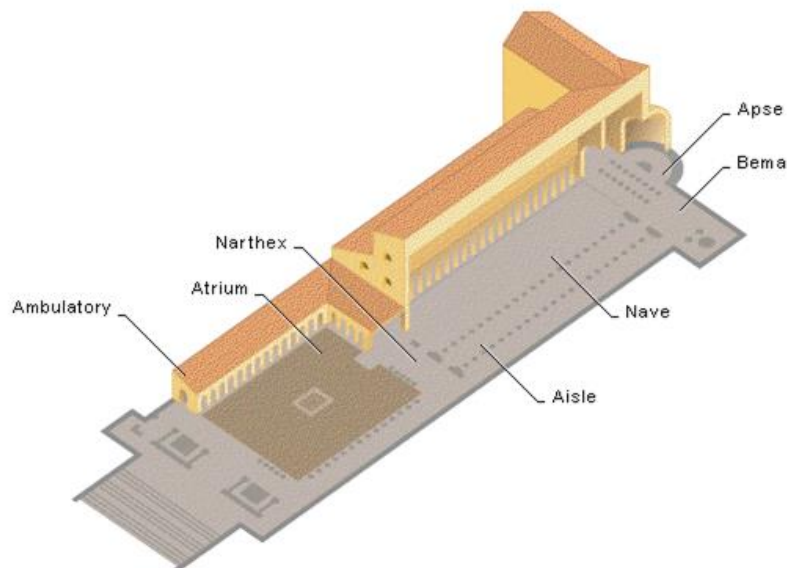
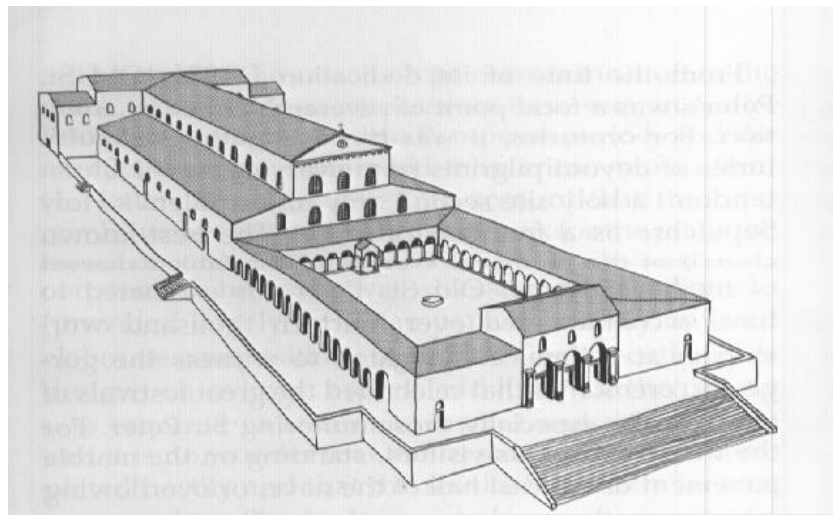
Στεγαζόταν πάντοτε με τεταρτοσφαιρικό θόλο και εξωτερικά διαμορφωνόταν σε ημικύκλιο, πολύγωνο, ημιεξάπλευρο ή και ορθογώνιο σε κάτοψη.

Παλαιοχριστιανική περίοδος

Θρησκευτικά κτήρια

ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Ναός Αγ. Πέτρου στη Ρώμη (Παλαιοχριστιανικός)

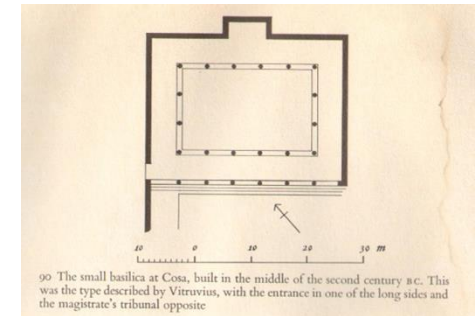
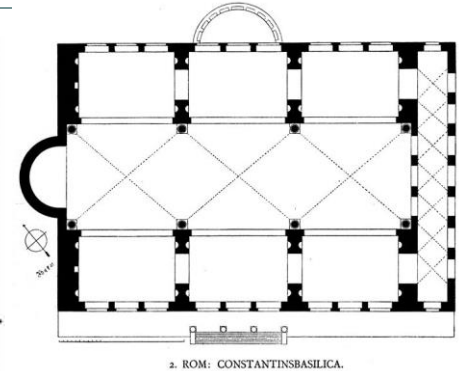
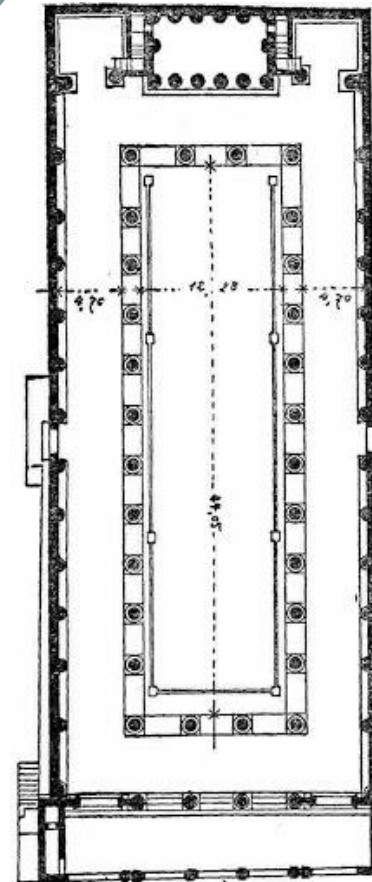

Βασιλική (Basilica Forensae)

Καταγωγή του τύπου:

1. Από την εξέλιξη των ρωμαϊκών βασιλικών.

- Ορθογωνικό σχήμα
- Εσωτερικές κιονοστοιχίες
- Υπερύψωση μεσαίου κλίτους για φωτισμό
- Ανατολικός και ελληνικός τύπος
- Χαλκιδικόν = νάρθηκας

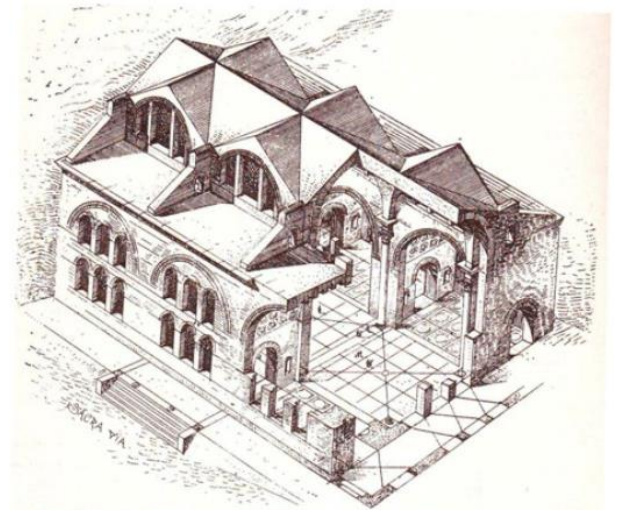
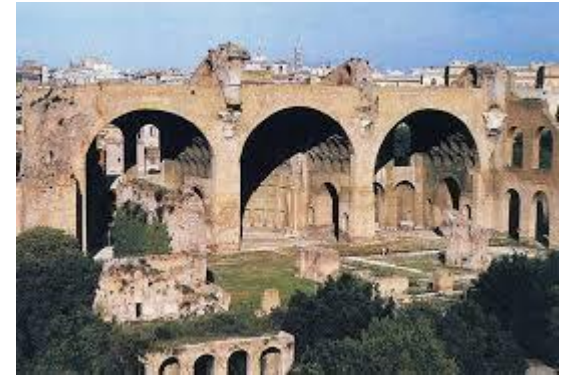
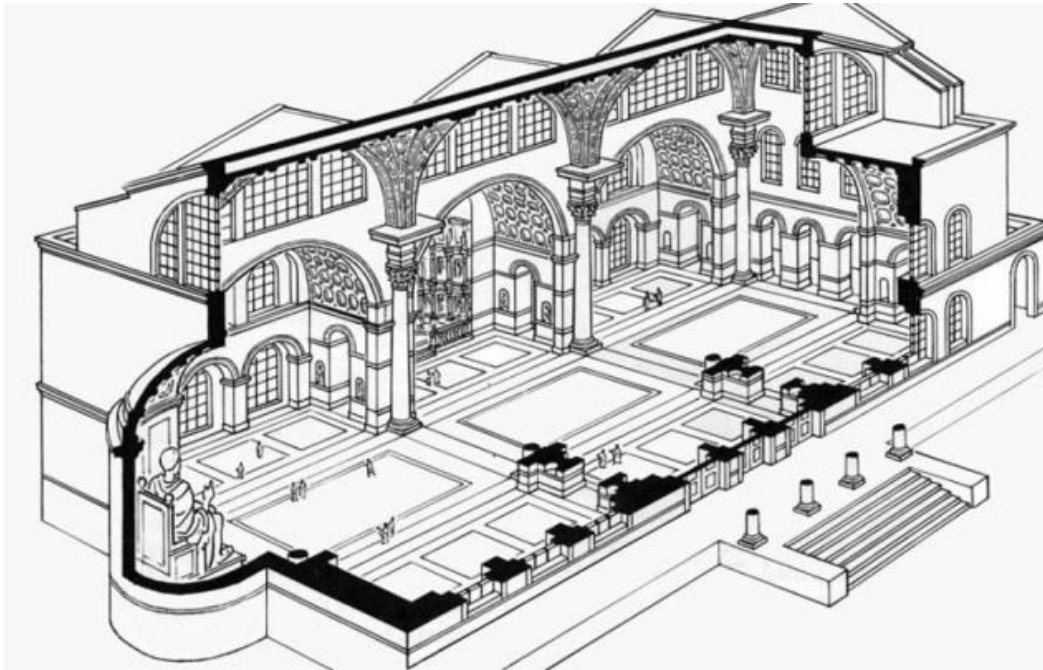

Κάτοψη Βασιλικής Πομπηίας

Εποχή Διοκλητιανού - Κωνσταντίνου 285-312μ.Χ.

Βασιλική Μαξεντίου και Κωνσταντίνου στη Ρώμη

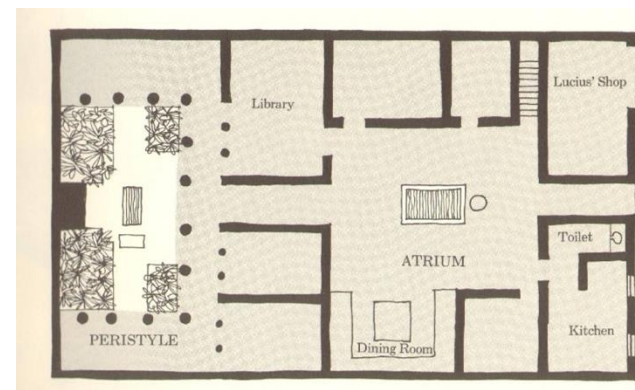
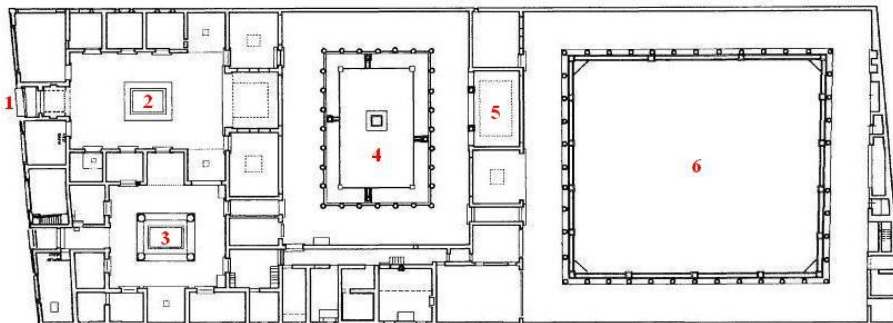
5. Ἡ βασιλική τοῦ Μαξεντίου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου στὴν Ρώμη, σὲ ἀποκατάσταση (Durm).

2. Από τα μαρτύρια και τα νεκρικά παρεκκλήσια των κατακομβών

3. Από τον «Αιγύπτειον οίκον».

4. Από το στεγασμένο atrium της παλαιάς ρωμαϊκής οικίας.

5. Από τα μεταγενέστερα ρωμαϊκά σπίτια με περιστύλιο.

Παλαιοχριστιανική περίοδος Θρησκευτικά κτήρια **ΒΑΣΙΛΙΚΗ**

Τα τμήματά της είναι:

- **Περίβολος (όχι συνηθισμένο).**

- **Αίθριο.**

- **Κρήνες.**

- **Πρόπυλο.**

με μεγαλοπρεπείς κλίμακες.

- **Νάρθηκας.**

- **Διακονικό.**

- **Κυρίως ναός.**

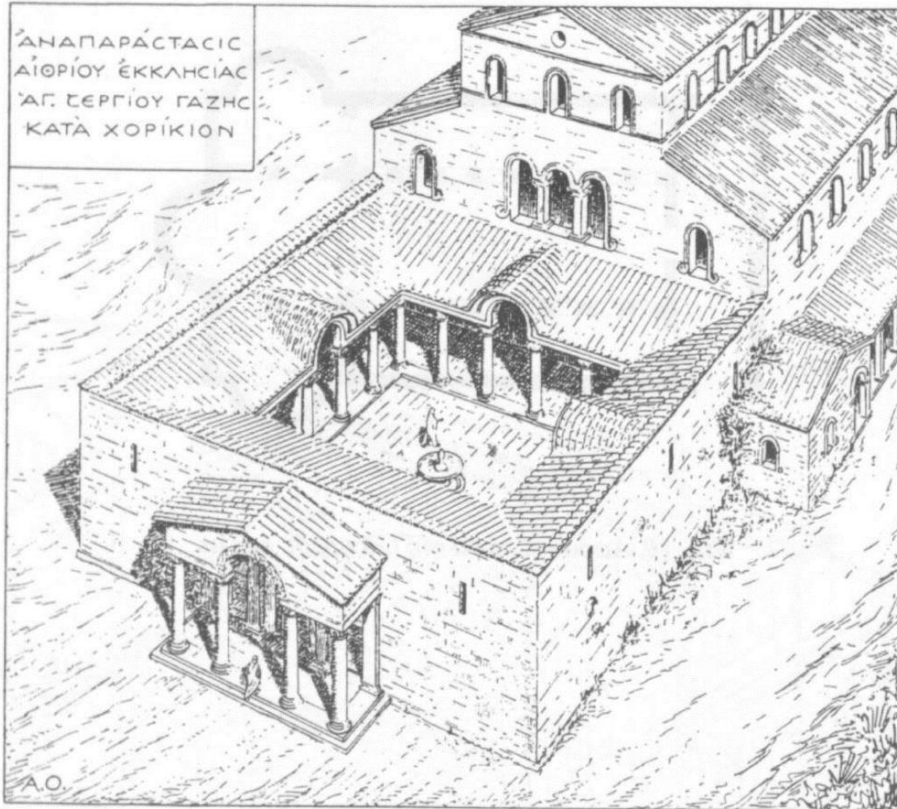
Κατά κανόνα είχε τρία κλίτη, (το μεσαίο ήταν μεγαλύτερο σε πλάτος και ύψος, με πλευρικά παράθυρα (φωταγωγοί).

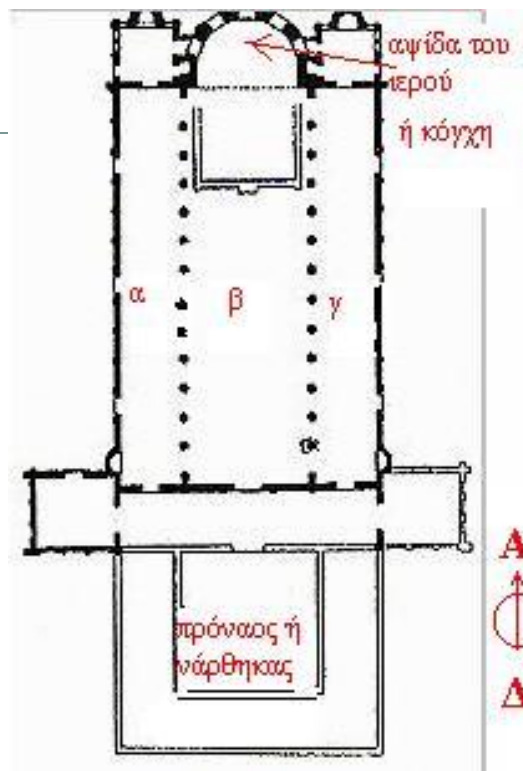
Κιονοστοιχίες διαχώριζαν τα κλίτη.

Υπερώα (γυναικωνίτες) πάνω από τα πλάγια κλίτη και τον νάρθηκα, είχαν ξύλινο φέροντα σκελετό.

- **Κόγχη του ιερού.**

Στεγαζόταν πάντοτε με τεταρτοσφαιρικό θόλο και εξωτερικά διαμορφωνόταν σε ημικύκλιο, πολύγωνο, ημιεξάπλευρο ή και ορθογώνιο σε κάτοψη.

Τα τμήματά της είναι:

- **Περίβολος (όχι συνηθισμένο).**

- **Αίθριο.**

- **Κρήνες.**

- **Πρόπυλο.**

με μεγαλοπρεπείς κλίμακες.

- **Νάρθηκας.**

- **Διακονικό.**

- **Κυρίως ναός.**

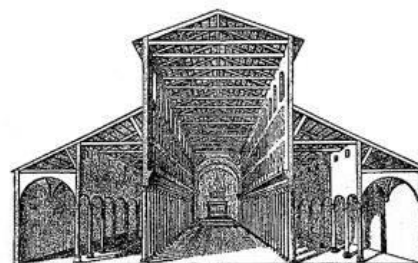
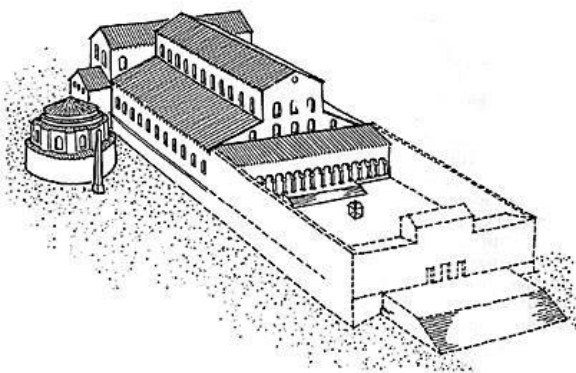
Κατά κανόνα είχε τρία κλίτη, (το μεσαίο ήταν μεγαλύτερο σε πλάτος και ύψος, με πλευρικά παράθυρα (φωταγωγοί).

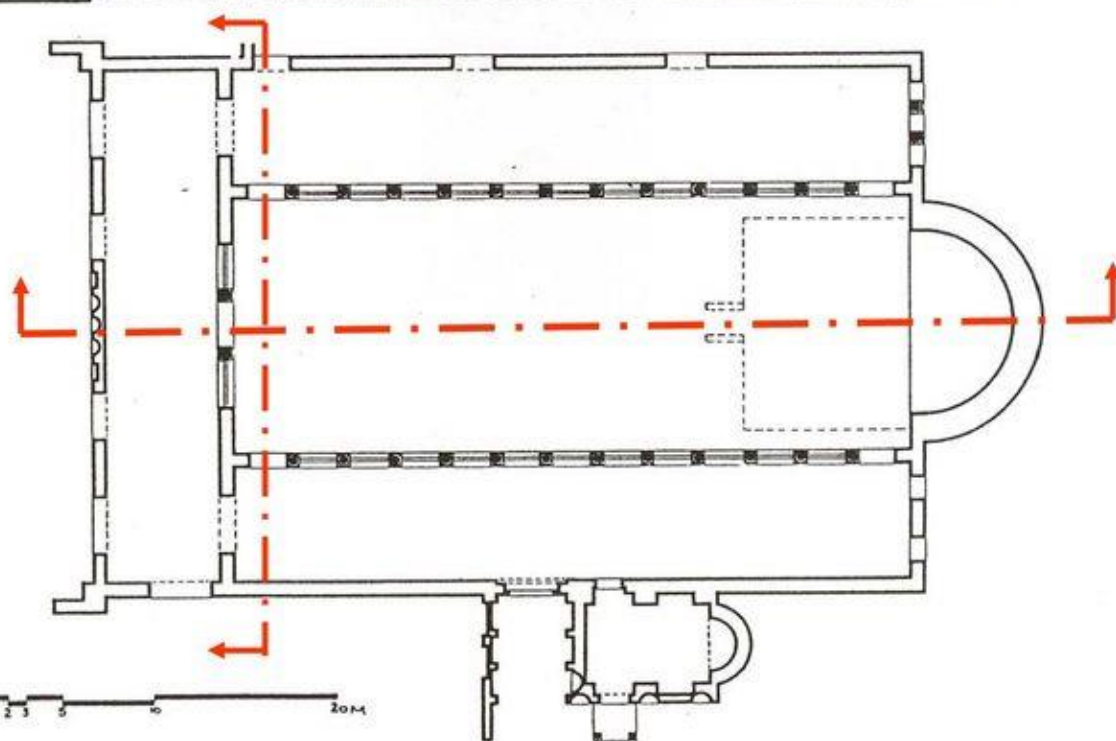
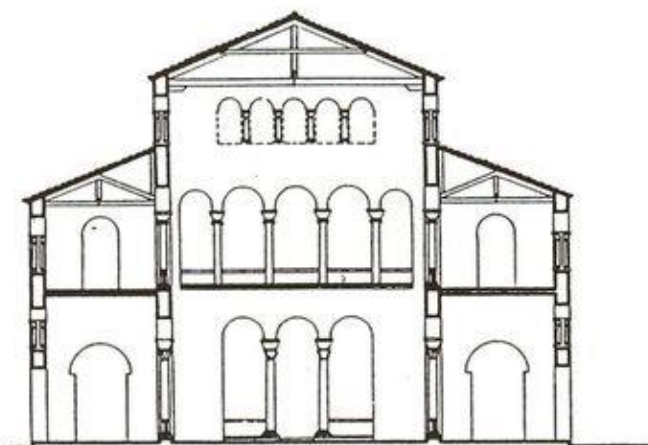
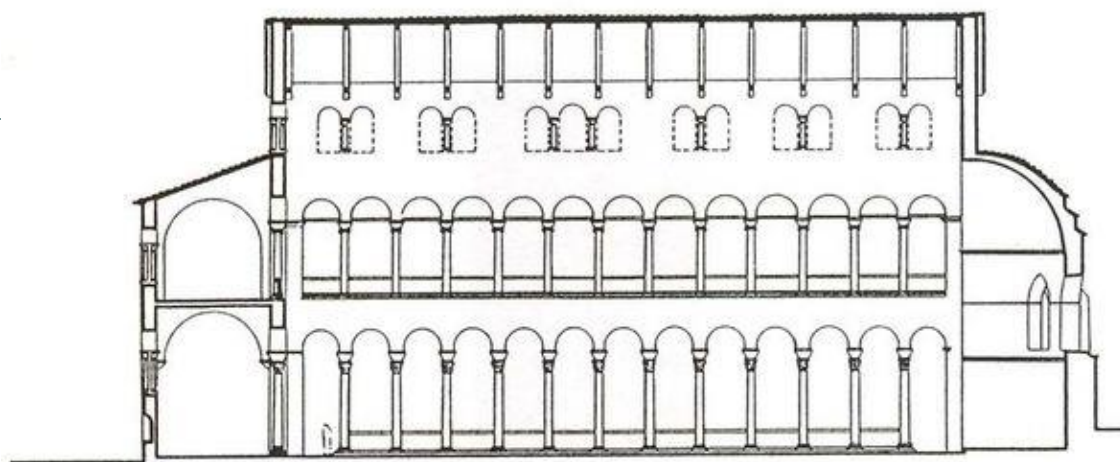
Κιονοστοιχίες διαχώριζαν τα κλίτη.

Υπερώα (γυναικωνίτες) πάνω από τα πλάγια κλίτη και τον νάρθηκα, είχαν ξύλινο φέροντα σκελετό.

- **Κόγχη του ιερού.**

Στεγαζόταν πάντοτε με τεταρτοσφαιρικό θόλο και εξωτερικά διαμορφωνόταν σε ημικύκλιο, πολύγωνο, ημιεξάπλευρο ή και ορθογώνιο σε κάτοψη.

0 1 2 3 5 10 20 M

Τρίκλιτη βασιλική
 Κάτοψη, Τομή κατά μήκος & πλάτος
 Η Αχειροποίητος Θεσσαλονίκης σε
 αναπαράσταση (Α. Ορλάνδος)

Thessalonikiphotosvideos.blogspot.gr

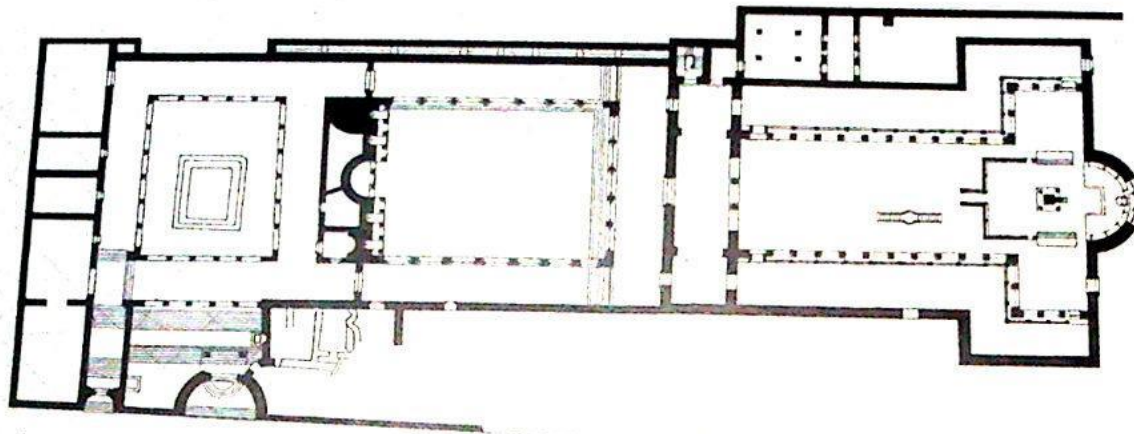
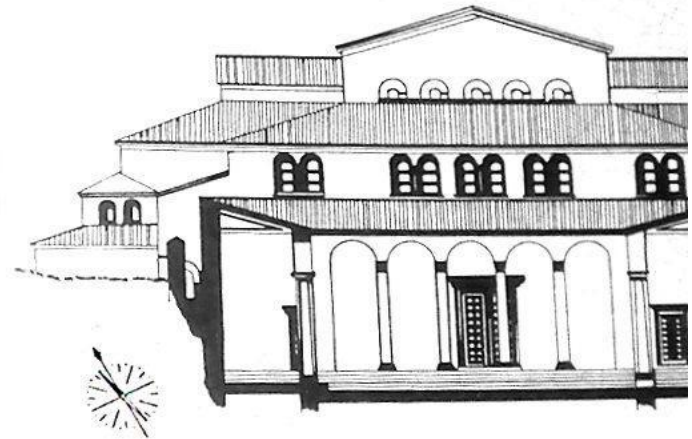
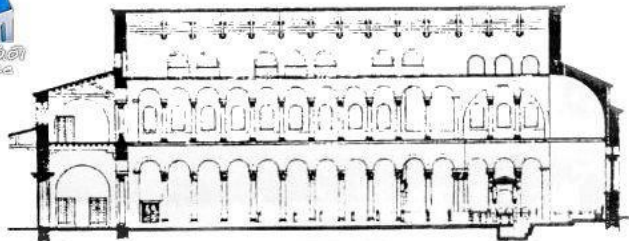

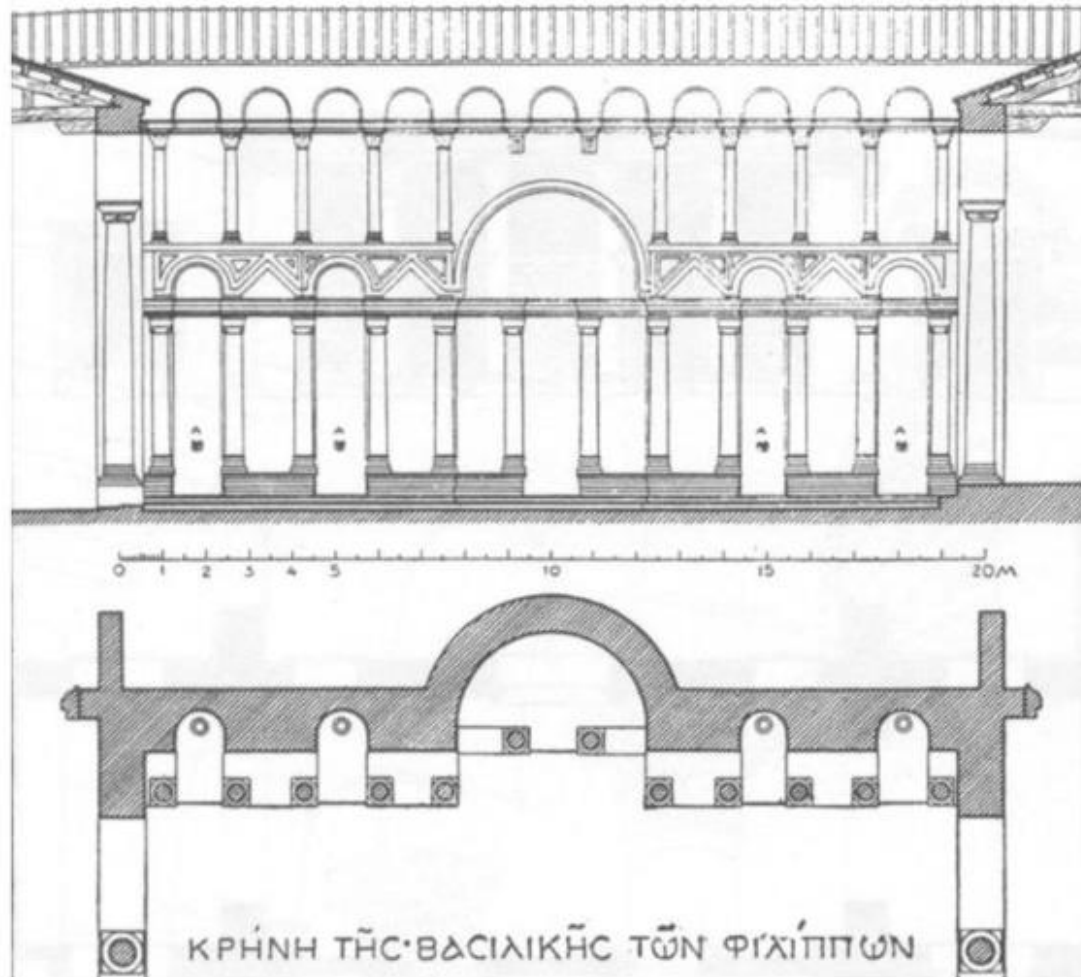
#inthessaloniki.com

Τρίκλιτη βασιλική με εγκάρσιο κλίτος Φίλιπποι Βασιλική Α΄

**ΒΑΣΙΛΙΚΗ Α΄ ΦΙΛΙΠΠΩΝ π. 500 μ.Χ.
Διαστάσεις 130 x 50 μ.**

Τρίκλιτη βασιλική με εγκάρσιο κλίτος Φίλιπποι

Τρίκλιτη Βασιλική Ναός Αγ. Ιωάννη Στουδίου Κων/πολη Μονή Στουδίου

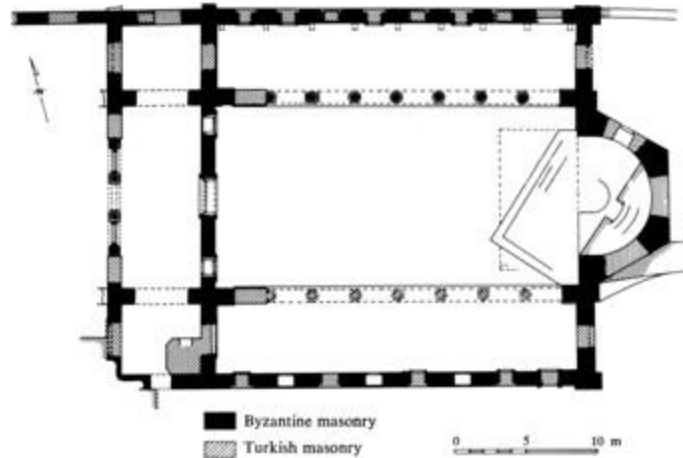

Figure 5. Studios Basilica. Plan

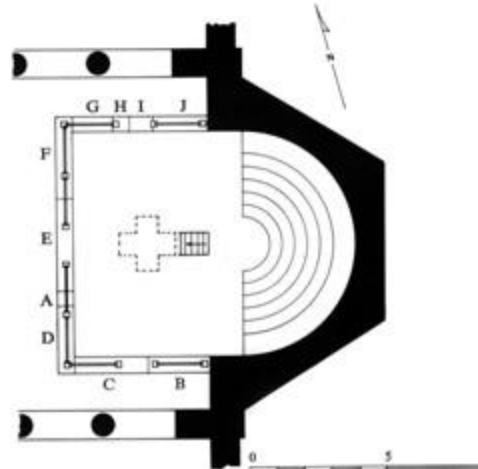
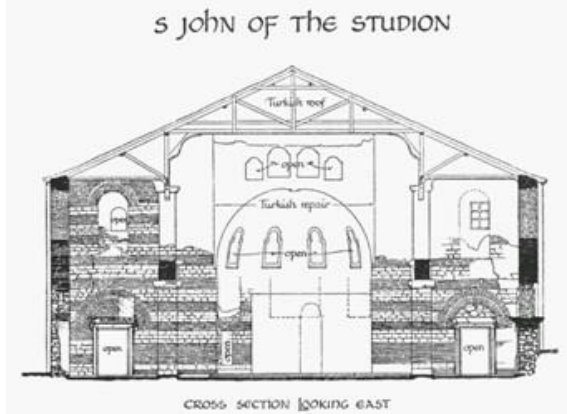
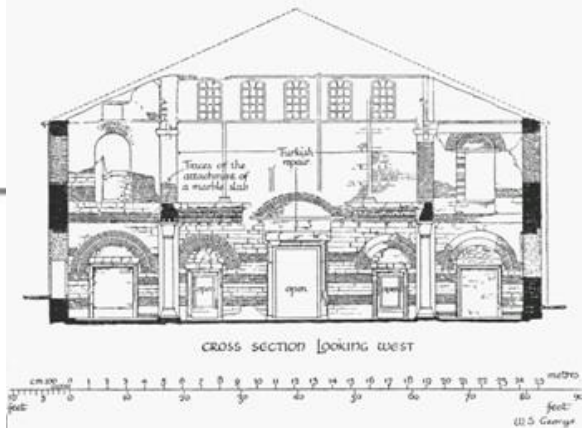

Figure 8. Studios Basilica. Reconstructed plan of chancel, altarsite, and synthronon

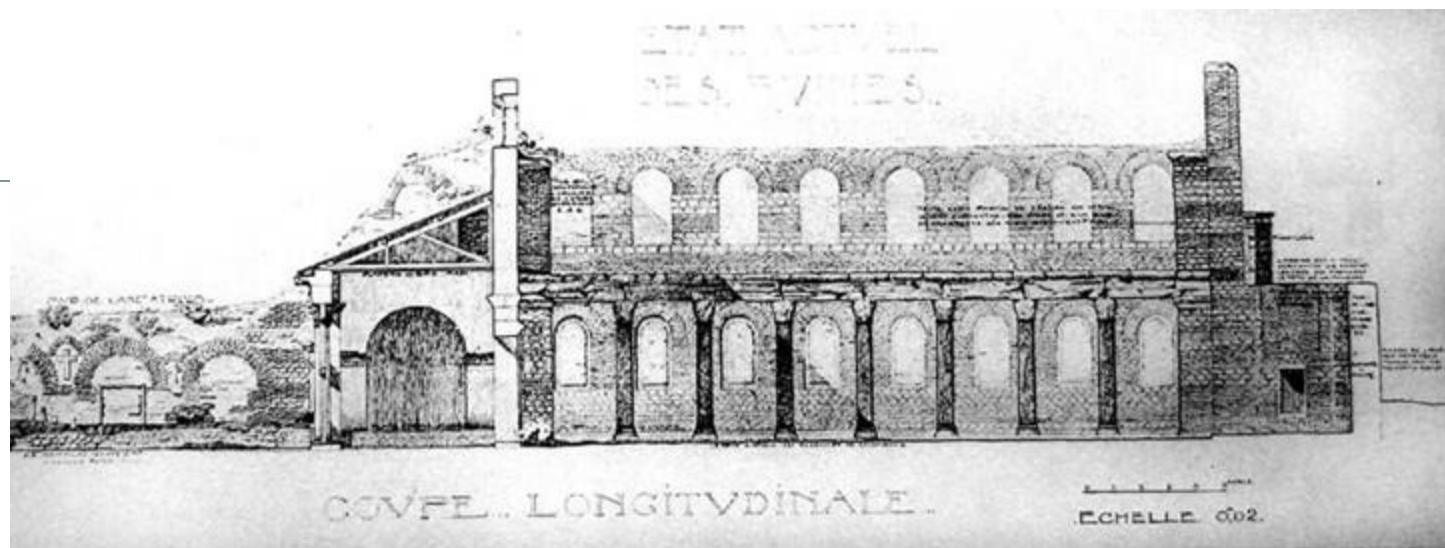
CROSS SECTION looking east

CROSS SECTION looking west

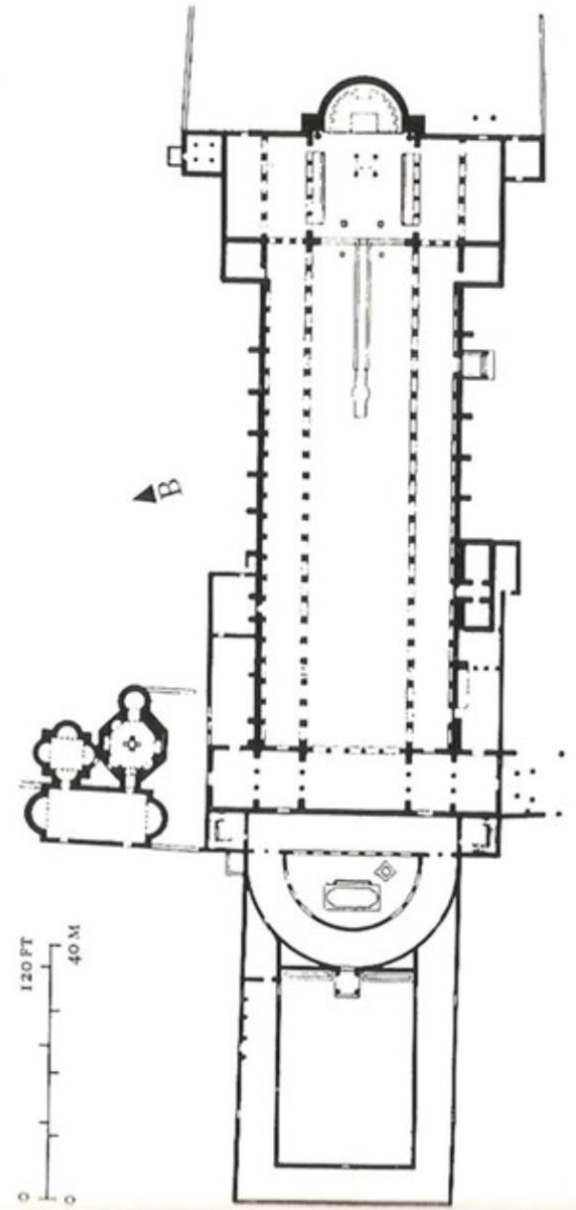

Τρίκλιτη βασιλική με εγκάρσιο κλίτος

Κόρινθος Βασιλική του Λεχαίου
(Αγ. Λεωνίδα) β' μισό 5^{ου} αι.

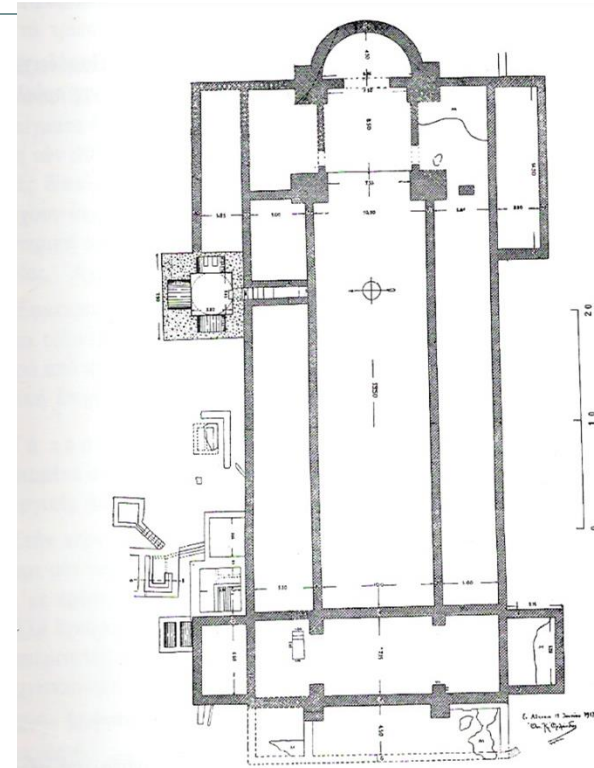

Τρίκλιτη βασιλική
Βασιλική Αγ. Σωφρονίου Νικήτης Χαλκιδική
5^{ος} αι.

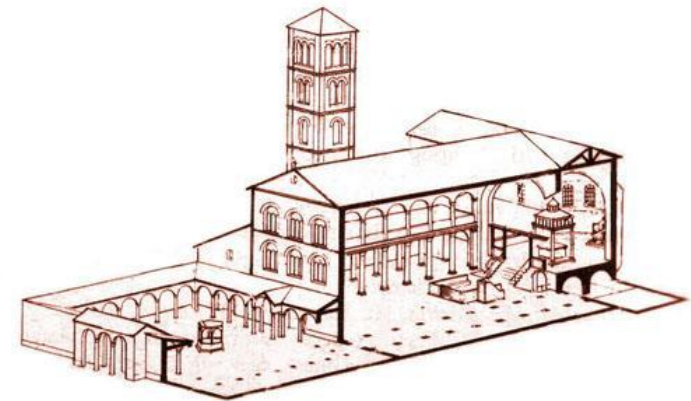
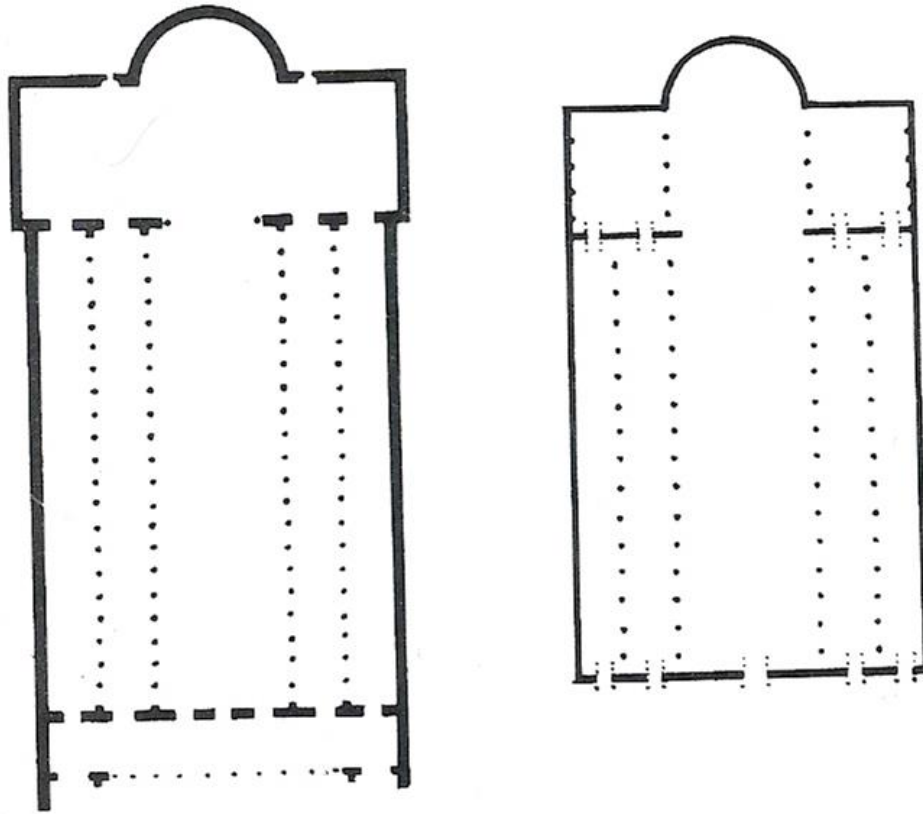
Είναι τρίκλητη ξυλόστεγη βασιλική, πλάτος 14,70 και μήκος 14,60 με μαρμαροθετήματα και ψηφιδωτά στο δάπεδο, με κίονες, κιονίσκους και θωράκια και απολήγει στα ανατολικά σε ημικυκλική αψίδα, με σύνθρονο, με νάρθηκα στα δυτικά, εξωνάρθηκα, αίθρια και προσκτίσματα και χρονολογείται το πρώτο μισό του 5^{ου} μ. Χ. αι.

Τρίκλιτη βασιλική με εγκάρσιο κλίτος Βασιλική Ιλισσού 5^{ος} αι.

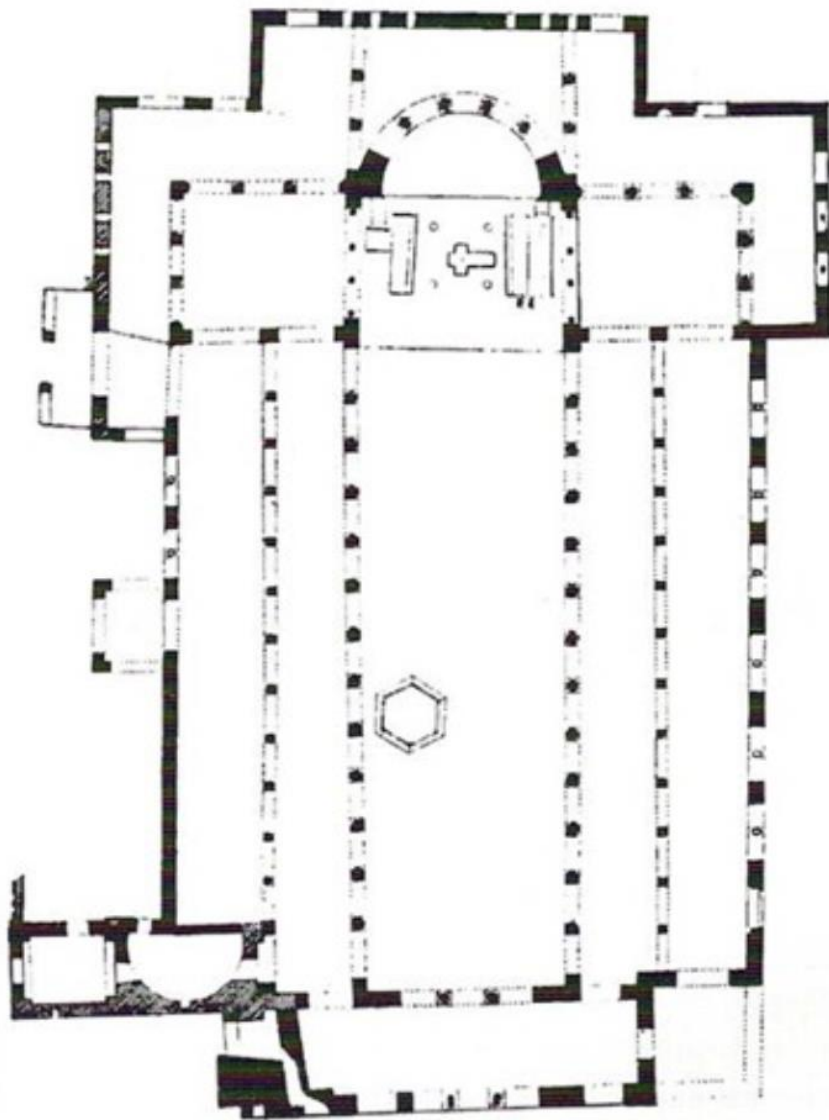
Βασιλική με εγκάρσιο κλίτος τύπου Δ'. Ἡ βασιλική τοῦ Ἰλισσοῦ. Κάτοψη θεμελίων (Γ. Σωτηρίου - Α. Ὀρλάνδος).

Πεντάκλιτες βασιλικές με εγκάρσιο κλίτος

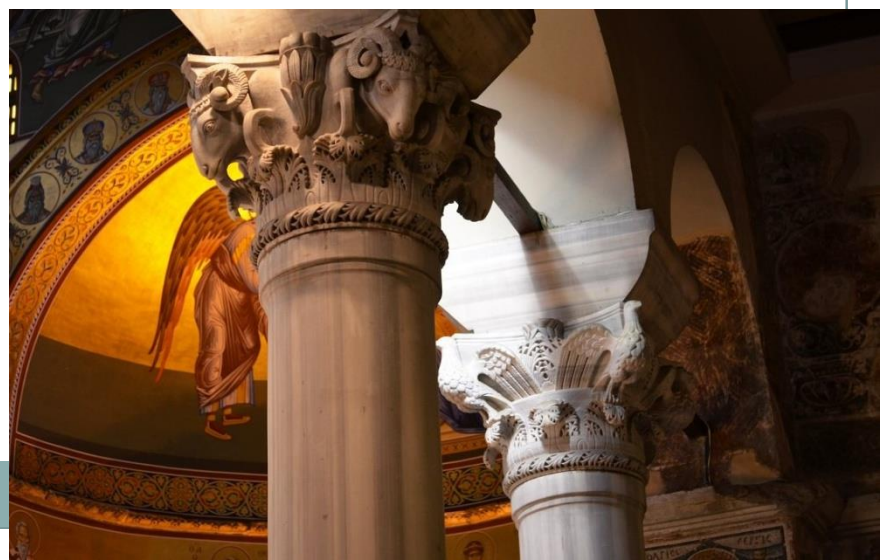

Κατόψεις βασιλικῶν με ἐγκάρσιο κλίτος. Τύπου Α' (Ἅγιου Παύλου Ρώμης) καὶ τύπου Β' (Ἅγιων Ἀποστόλων Μιλάνου). Κατὰ τὸν Α. Ὁρλάνδο.

Πεντάκλιτες βασιλικές με εγκάρσιο κλίτος
Άγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης 5^{ος} αι.

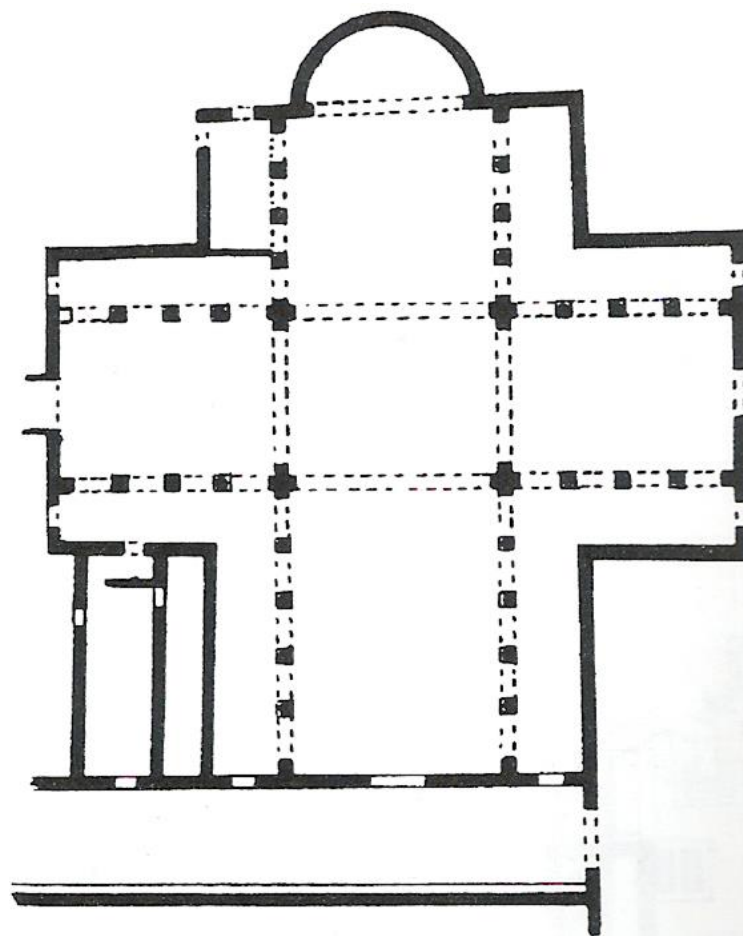
Πεντάκλιτες βασιλικές με εγκάρσιο κλίτος
Άγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης

Πεντάκλιτες βασιλικές με εγκάρσιο κλίτος
Άγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης

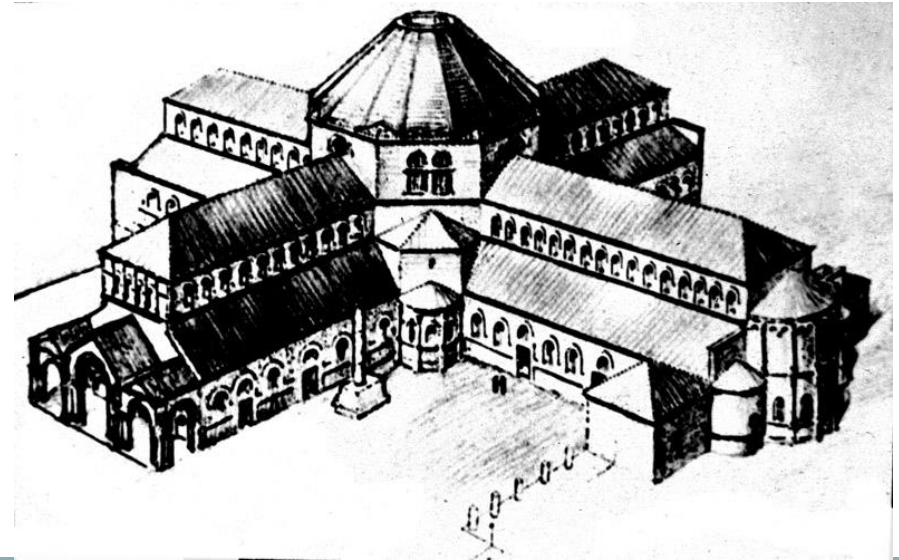
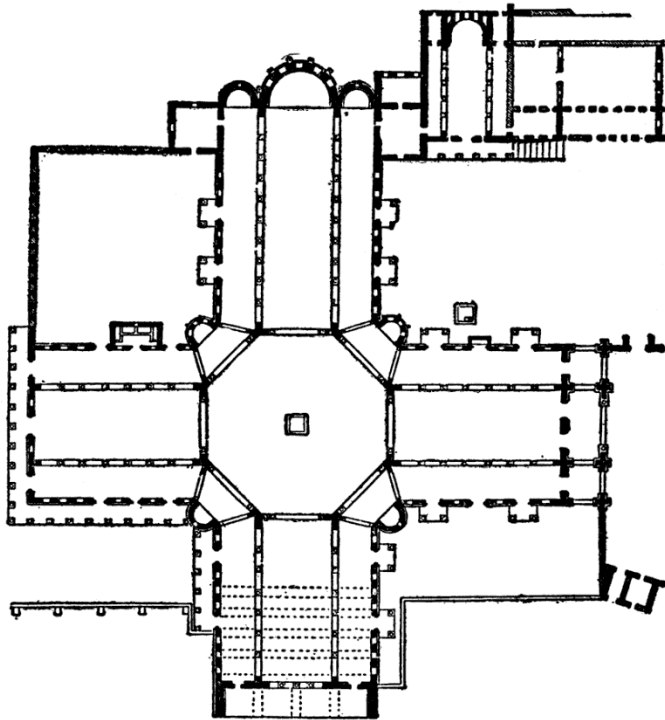

Σταυρική βασιλική Σάλωνος

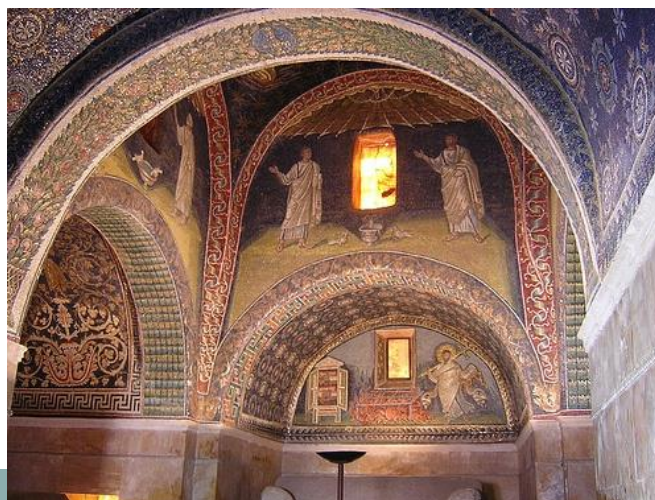
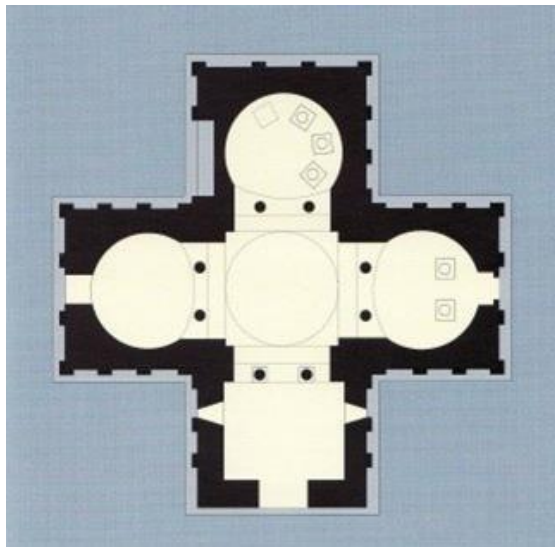

Κάτοψη σταυρικής βασιλικής (Σάλωνος), (R. Egger και W. Gerber).

Σταυρική βασιλική
Καλάτ Σεμάν Συρία 490

Μαυσωλείο Γάλας Πλακιδίας
Ραβέννα 5^{ος} αι.

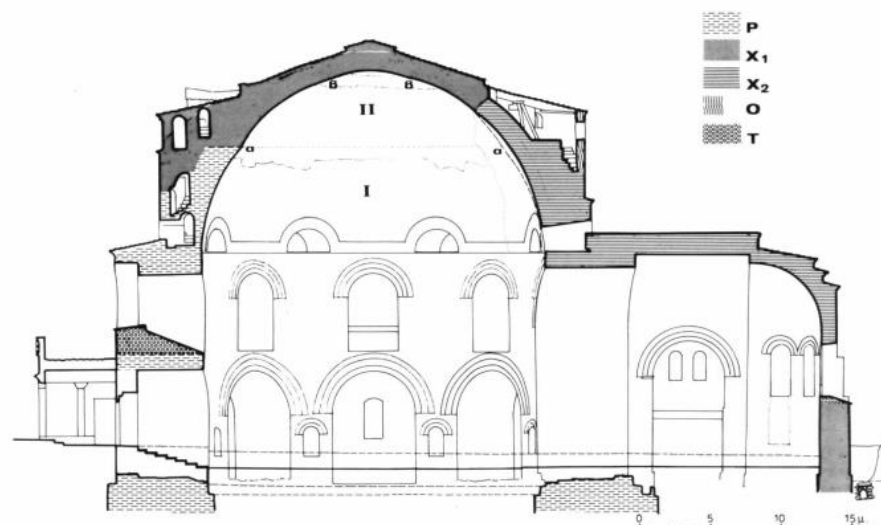
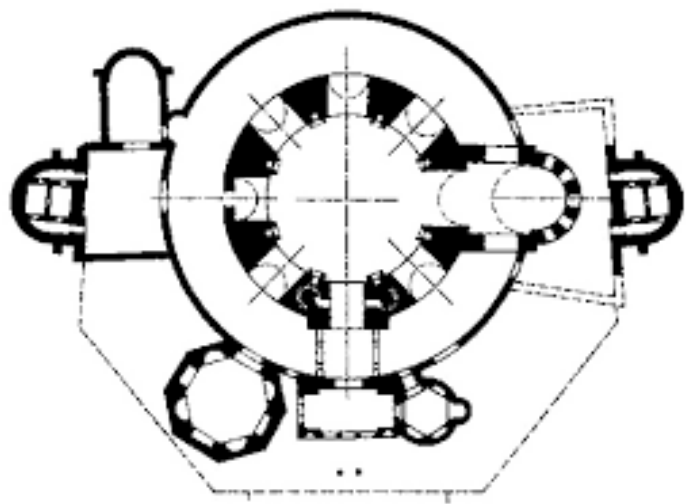

ΠΕΡΙΚΕΝΤΡΑ ΚΤΗΡΙΑ

- **Κυκλικό σχήμα: Άγιος Γεώργιος Θεσσαλονίκης,**
κτίσμα των αρχών του 4ου αιώνα που αργότερα
μετετράπη σε εκκλησία.
- **Οκταγωνικό σχήμα (συνηθέστερο). Στέγαση με**
ξύλινες στέγες είτε με θόλο κτιστό.
Στα περίκεντρα κτήρια κατατάσσονται
καταχρηστικά:
- **Τρίκογχα και τετράκογχα.**
- **Σταυροειδή κτήρια που διατηρούν δύο κάθετους**
άξονες συμμετρίας.

ΠΕΡΙΚΕΝΤΡΑ ΚΤΗΡΙΑ

- **Κυκλικό σχήμα: Άγιος Γεώργιος Θεσσαλονίκης,**
κτίσμα των αρχών του 4ου αιώνα που
αργότερα
μετετράπη σε εκκλησία.

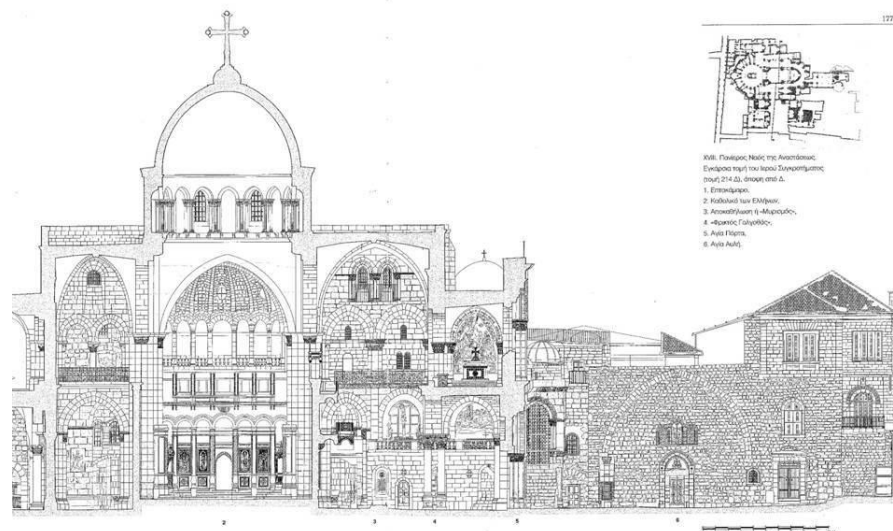
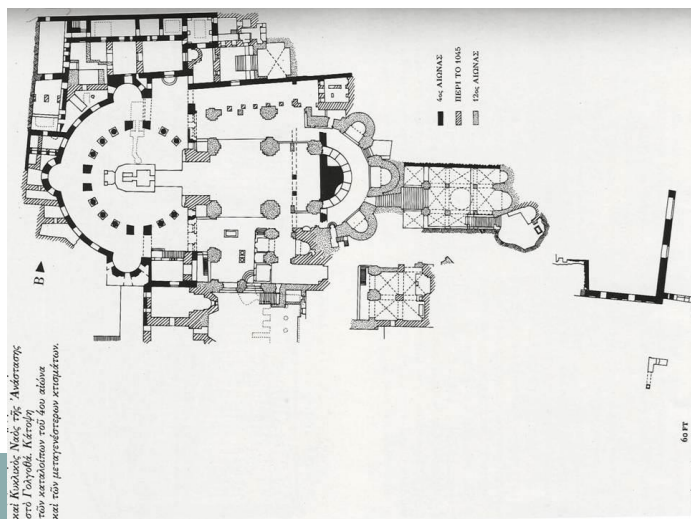
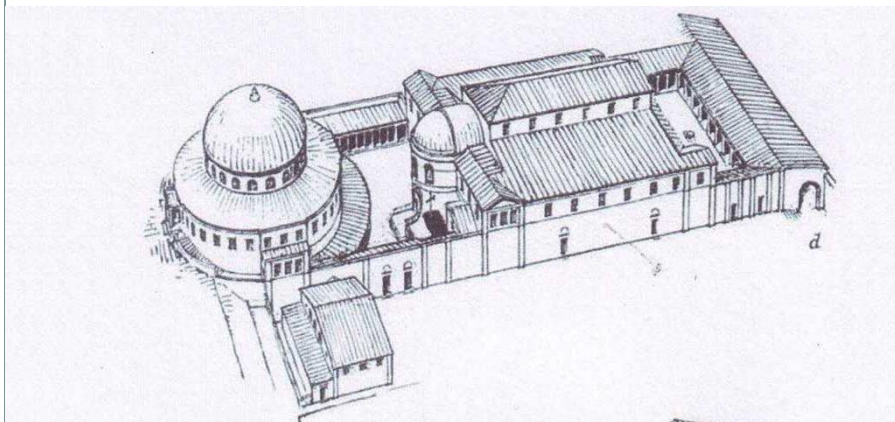
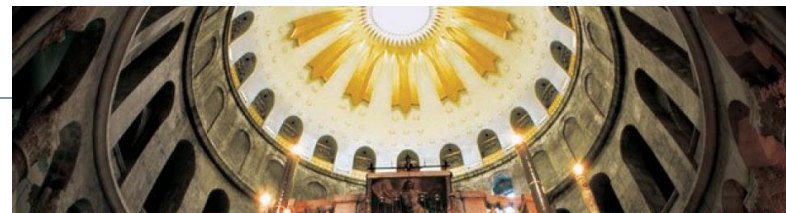
Εικ. 11. Τομή κατά μήκος, διάκριση φάσεων: P = Ρωμαϊκή φάση. X1 = Παλαιохριστιανικές φάσεις. X2 = Φάση 7ου αι.

O = Όψιμες φάσεις με εγχόρηγες τοιχοποιίες. T = Τουρκικές φάσεις λασπόκτιστες.

ΠΕΡΙΚΕΝΤΡΑ ΚΤΗΡΙΑ

• Κυκλικό σχήμα:

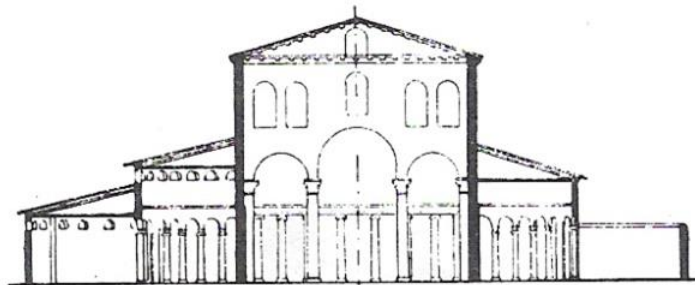
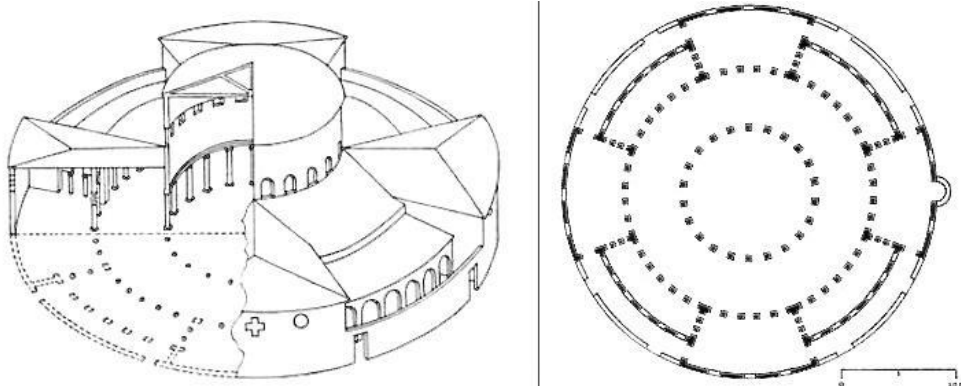
Βασιλική και Ροτόντα της Ανάστασης
Ιερουσαλήμ 336

- **Κυκλική κάτοψη**

Στέγαση με ξύλινες στέγες είτε με θόλο κτιστό.

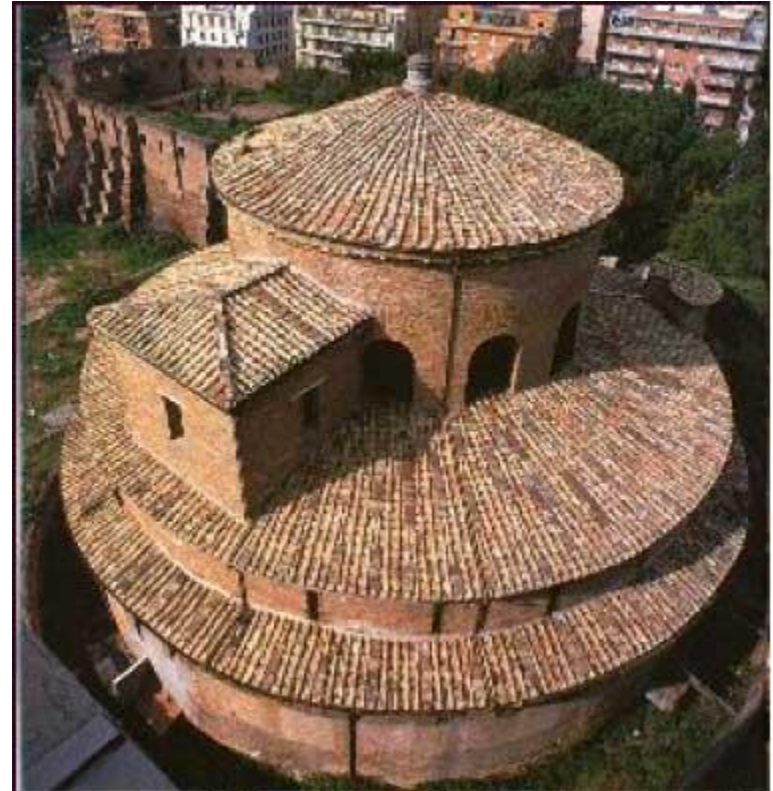
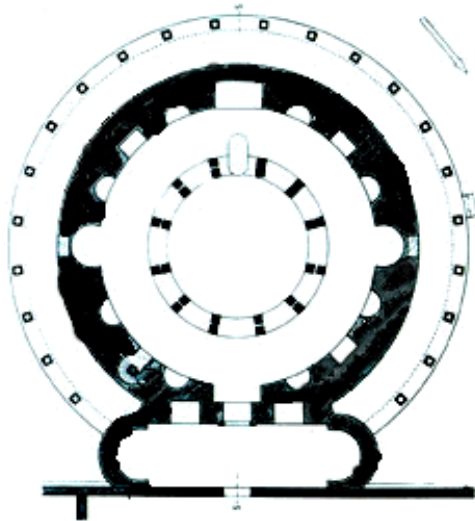
San Stefano Rotondo Ρώμη
5^{ος} αι.

ΠΕΡΙΚΕΝΤΡΑ ΚΤΗΡΙΑ

- **Κυκλικό σχήμα:**

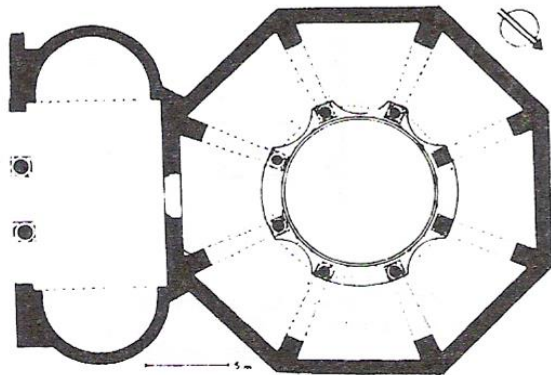
Μαυσωλείο Santa Constanza Ρώμη 4^{ος} αι.

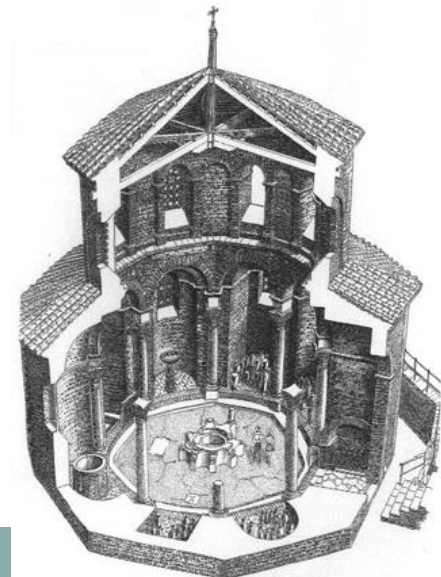
- **Οκταγωνικό σχήμα**

Στέγαση με ξύλινες στέγες είτε με θόλο κτιστό.

Βαπτιστήριο Αγ. Ιωάννη Ρώμη

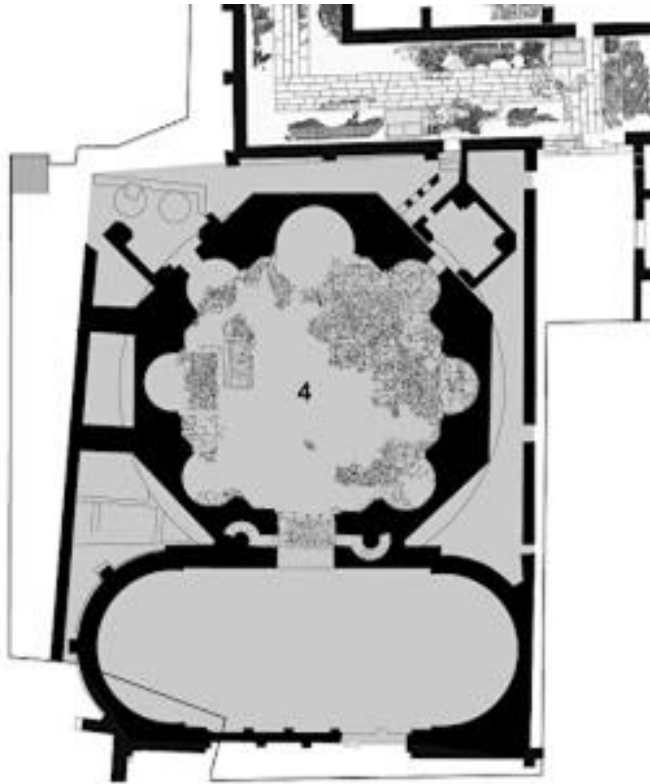
Roma. Battistero di S. Giovanni al Laterano, c. 315, c. 432–40, pianta e ricostruzione assometrica nel 320

- **Οκταγωνικό σχήμα**

Στέγαση με ξύλινες στέγες είτε με θόλο κτιστό.

Οκτάγωνο Γαλεριανού
Συγκροτήματος

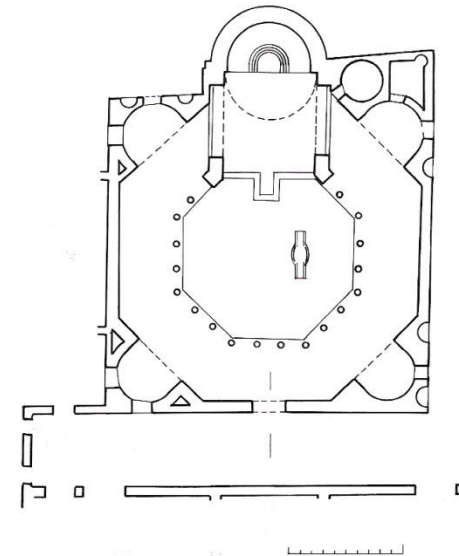
• Οκταγωνικό σχήμα

Στέγαση με ξύλινες στέγες είτε με θόλο κτιστό.

Οκτάγωνο Φίλιπποι

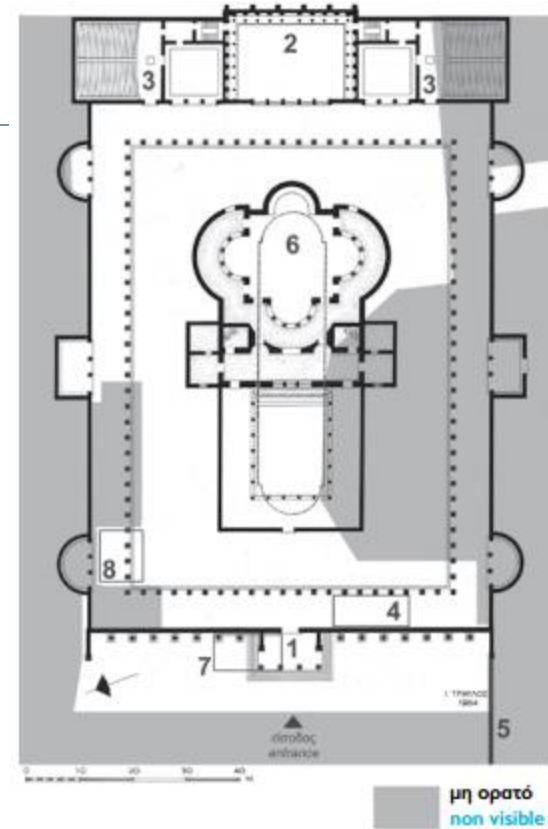
Το "Οκτάγωνο" ήταν το ολοκληρωμένο συγκρότημα του επισκοπικού ναού των Φιλίππων. Περιλαμβάνει τον οκτάγωνο ναό που παρουσιάζει τρεις οικοδομικές φάσεις (από τα τέλη του 4ου /αρχές 5ου μέχρι τα μέσα του 6ου μ.Χ. αι.) και κτίστηκε στη θέση ευκτήριου οίκου αφιερωμένου στον Απόστολο Παύλο (αρχές 4ου αι. μ.Χ.). Ο οίκος αυτός είχε ιδρυθεί με τη σειρά του στη θέση υστεροελληνιστικού τάφου - ηρώου. Το συγκρότημα περιλαμβάνει ακόμη φιάλη, βαπτιστήριο, λουτρώνα, διώροφο επισκοπείο και μνημειακό πυλώνα προς την Εγνατία Οδό.

Φίλιπποι. "Οκτάγωνο. Κάτοψη σε αναπαράσταση (Σ. Πελεκανίδης).

- **Τετράκογχος ναός**

Στην αυλή της βιβλιοθήκης του
Αδριανού αρχές 5^{ου} αι.

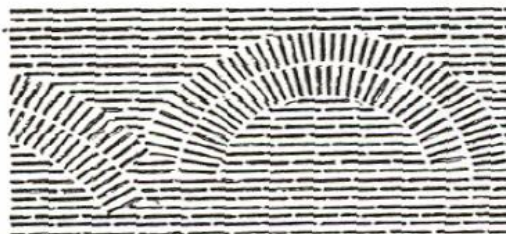
ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΟΜΗΣ

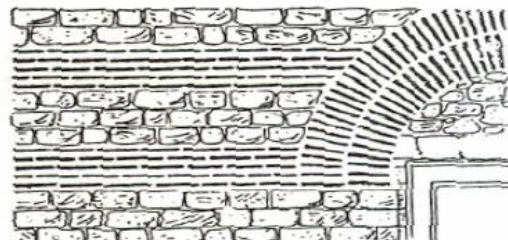
N. ΕΛΛΑΔΟΣ

N. ΕΛΛΑΔΟΣ

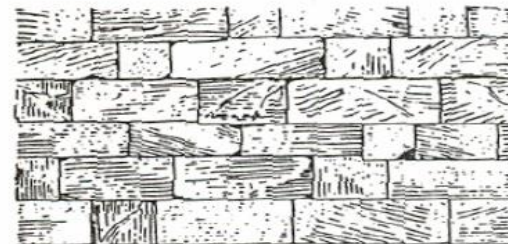
B. ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

B. ΑΦΡΙΚΗΣ

CΥΡΙΑΣ

Εναλλασσόμενες στρώσεις από **αλάξευτους ή ημιαλάξευτους λίθους και τούβλα**, ενισχυμένες ενίοτε από ξυλοδεσιές.

- **Τούβλα.**

- **Ανακουφιστικά τόξα** ενταγμένα στην τοικοποιία που είχαν σκοπό την ενίσχυσή της

- **Λαξευτές τοικοποιίες** σε συνδυασμό με αυτοδύναμα λαξευτά αρχιτεκτονικά μέλη (μνημεία εκτός Ελλάδος: Συρία, Παλαιστίνη, Νότια Μικρά Ασία και Β. Αφρική).

Δείγματα τοικοποιίας από παλαιοχριστιανικά κτήρια (Α. Όρλάνδος).

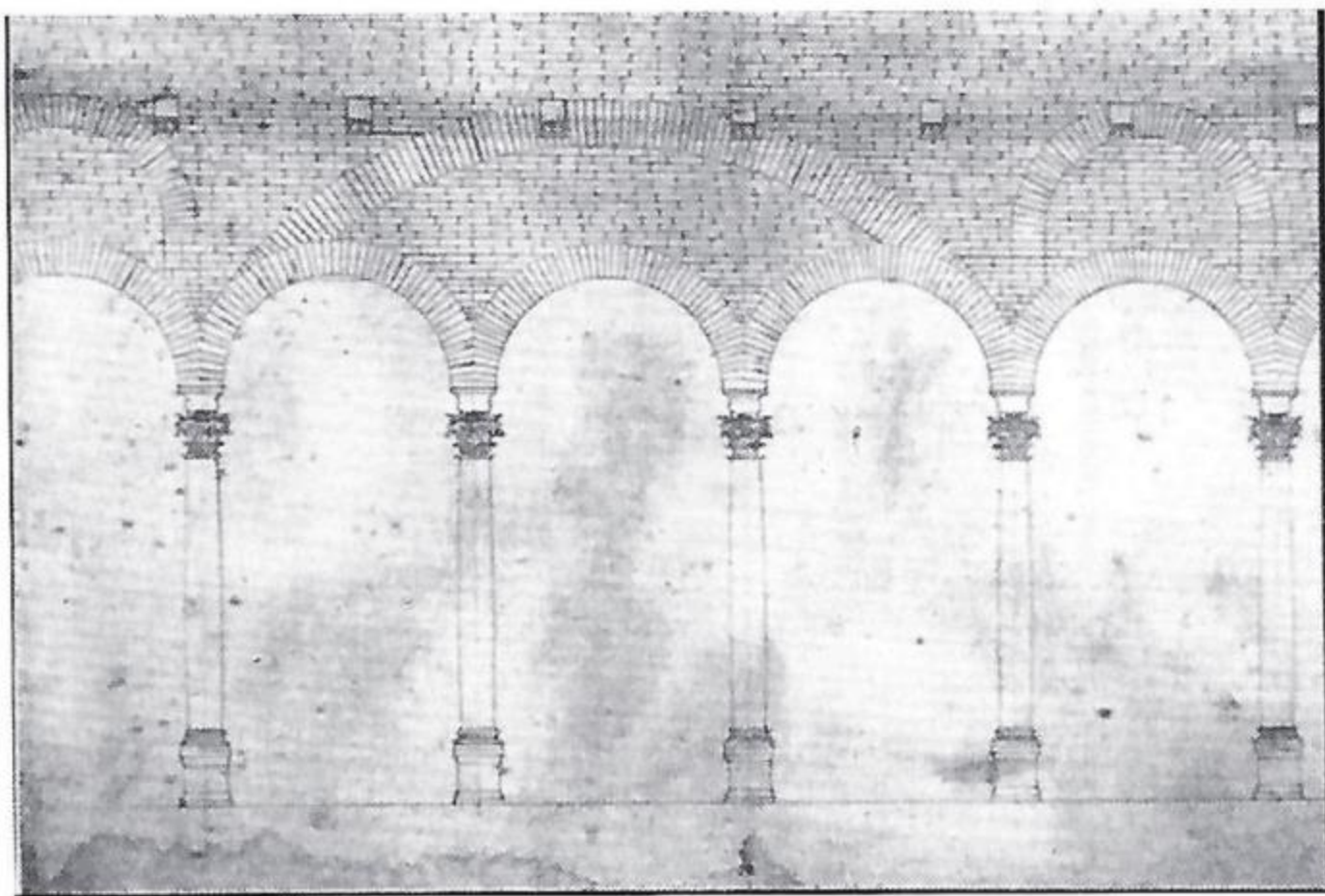

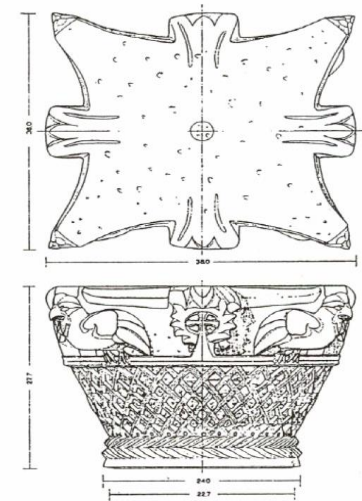
FIG. 6 – Roma, San Giovanni in Laterano. Tratto del colonnato minore della Basilica Costantiniana, prima della demolizione, in un disegno della cerchia di Francesco Borromini (Vienna, Biblioteca Albertina).

Αρχιτεκτονικές μορφές των εκκλησιών

- Στην παλαιοχριστιανική περίοδο **οι κίονες και οι υπερκείμενοι θριγκοί ή τα τόξα διατηρούν** από την ελληνορωμαϊκή εποχή τον κύριο ρόλο τους ως προς τον ρυθμό και την μορφή του κτηρίου, αποκτούν όμως πολύ μεγαλύτερη σημασία και ως **οργανικά στηρίγματα στο εσωτερικό του μνημείου.**

- Όπως και στα Ρωμαϊκά μνημεία έτσι και στα παλαιοχριστιανικά επικρατεί ο Ιωνικός και κυρίως ο **Κορινθιακός και ο σύνθετος (μικτός) ρυθμός.** Κατά τον 4ο, 5ο και 6ο αιώνα δημιουργείται ένας μεγάλος αριθμός **παραλλαγών,** παλαιοχριστιανικών και Ιουστινιάνιων.

- Συνηθίζεται η επαναχρησιμοποίηση αρχιτεκτονικών μελών (**spolia**) από αρχαιότερα οικοδομήματα σε εμφανή μέρη του ναού.

Δίζωνο κιονόκρανο από την βασιλική της Άλκυης Θάσου (J.P. Sodini, K. Kolokotsas).

Θεοδοσιανού τύπου κιονόκρανο. Άπό τόν Άγιο Ίωάννη τοῦ Στουδίου στήν Κωνσταντινούπολη (Α. Όρλάνδος).

Εξωτερικά τα κτήρια είχαν επίχρισμα.

• **Εσωτερικά είχαν επίχρισμα, ή** ορθομαρμαρώσεις στο κάτω μέρος των τοίχων και ψηλότερα πλάκες κατά ζώνες ή ψηφιδωτά.

• Στη **θολοδομία γενικεύονται τα** ελαφρά τουβλα ενώ τα χυτά υλικά των Ρωμαίων εγκαταλείπονται. Τα εσωρράχια των τόξων διακοσμούνται με μαρμαροθετήματα ή με ψηφιδωτά.

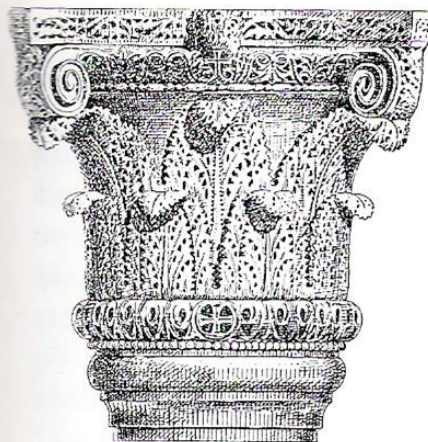
• Τα **δάπεδα ήταν από:**

- ☐ Μαρμάρινες πλάκες μεγάλου Μεγέθους.
- ☐ Πήλινες πλάκες τετραγωνικές.
- ☐ Σύνθετα μαρμαροθετήματα (μικρά κομμάτια μαρμάρου που σχημάτιζαν διακοσμητικά θέματα).
- ☐ Ψηφιδωτά.

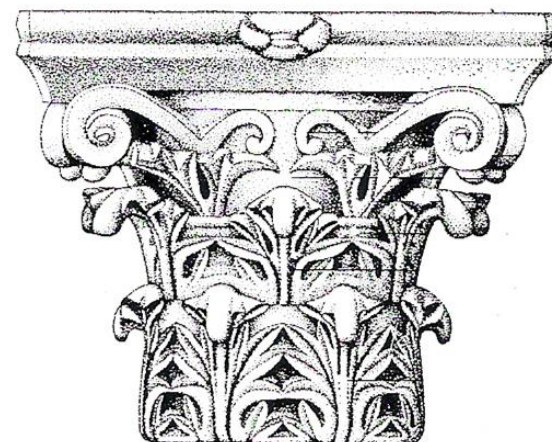

Άγιοι Απόστολοι – Αρχαία Αγορά Αθηνών.

Θεοδοσιανού τύπου κιονόκρανο.
'Από τόν "Άγιο 'Ιωάννη τοῦ Στου-
δίου στήν Κωνσταντινούπολη
(Α. 'Ορλάνδος).

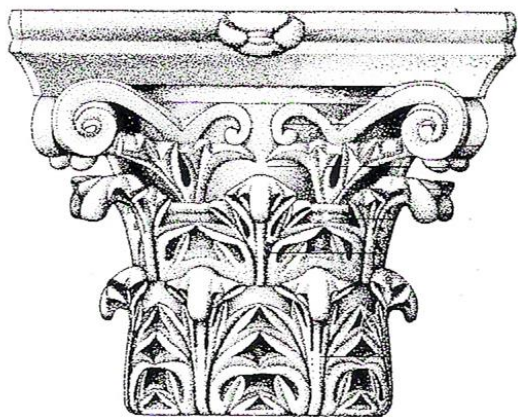

Κορινθιακό κιονόκρανο ἀπό τά λατομεῖα τῆς
Προκοννήσου (Κ. Kitt).

Τα περισσότερα ἀπό τα ελληνορωμαϊκά πρότυπα νέα κιονόκρανα τα αποκαλούν συνήθως κορινθιάζοντα.

- Με φύλλα καλάμου στην ἄνω ζώνη (Δαφνι).
- Με ανακαμπτόμενες ραβδώσεις περγαμινού κιονόκρανου (αυλούς).
- Με ανεμιζόμενα φύλλα.
- Με ανεμιζόμενα φύλλα και με κατεύθυνση αντίστροφη στην ἄνω και κάτω ζώνη.

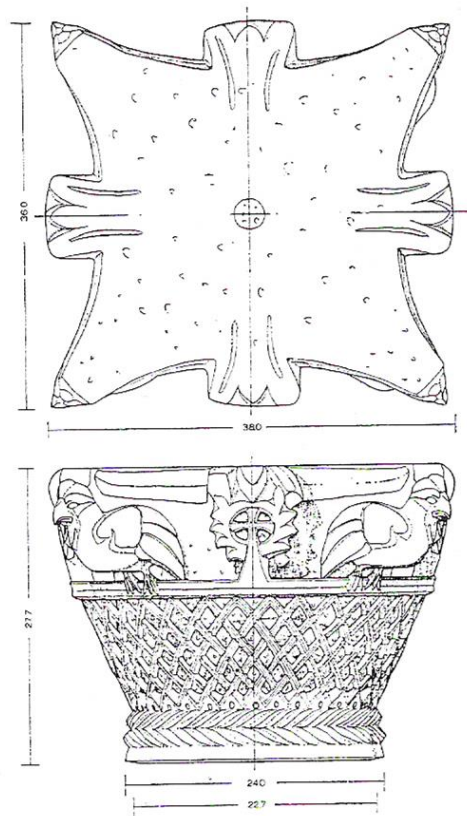

Κορινθιακό κιονόκρανο από τὰ λατομεῖα τῆς Προκοννήσου (Κ. Kitt).

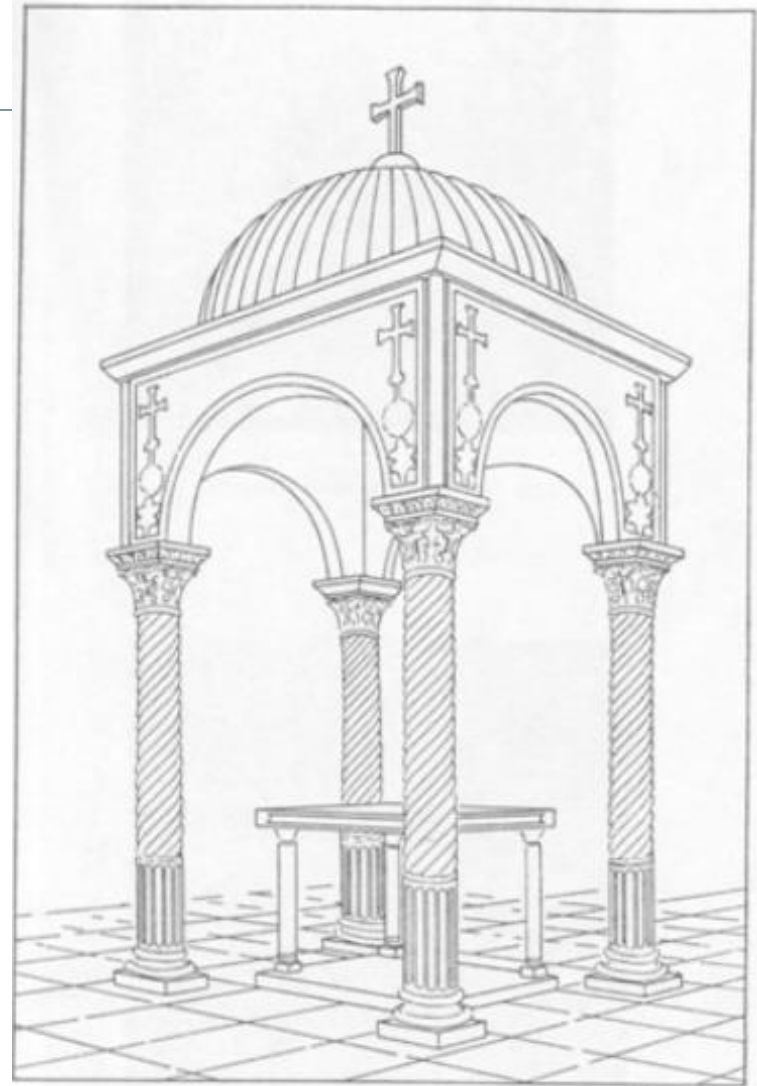
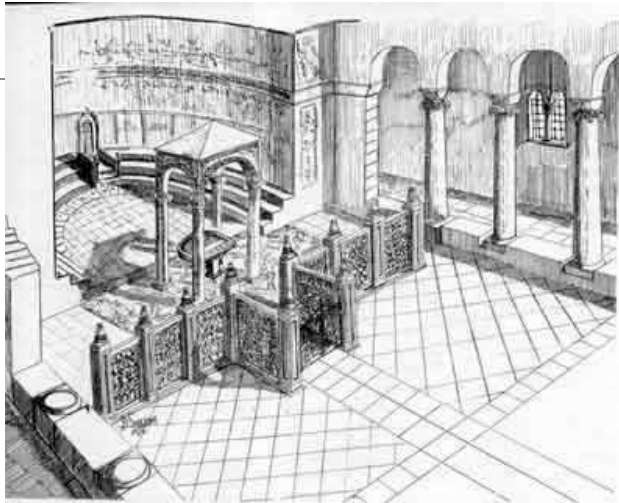
Δίζωνα

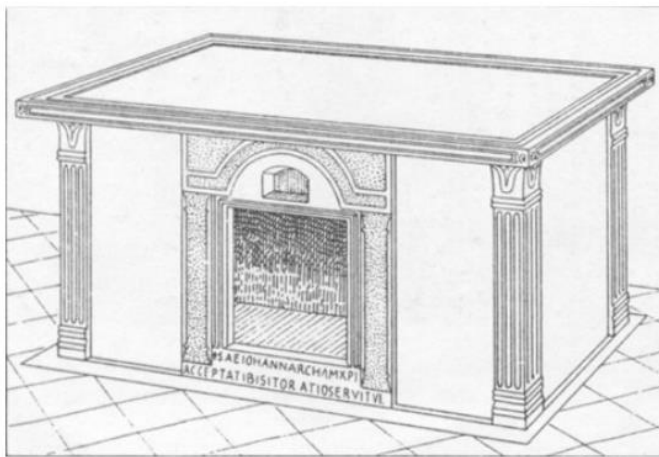
Δίζωνο κιονόκρανο από την βασιλική της Ἀλυκῆς Θάσου (J.P. Sodini, K. Kolokotsas).

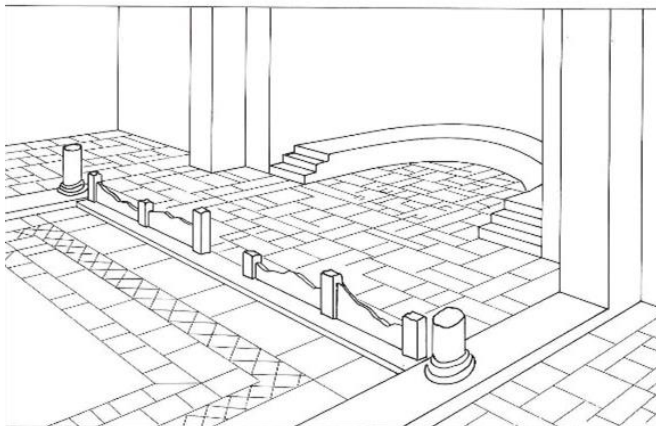
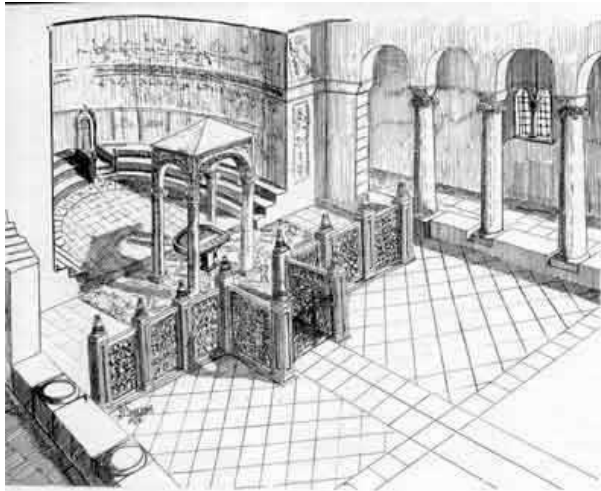
Η Αγία Τράπεζα - Κιβώριο

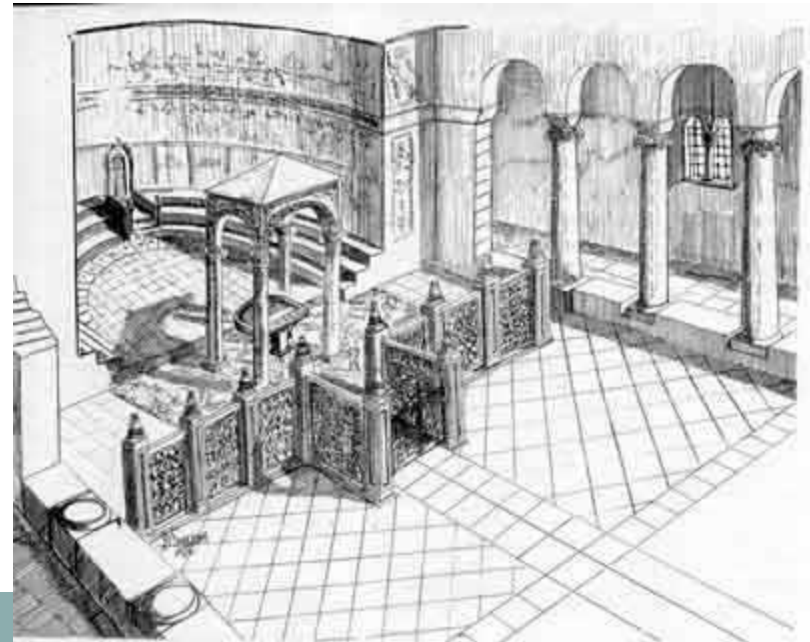
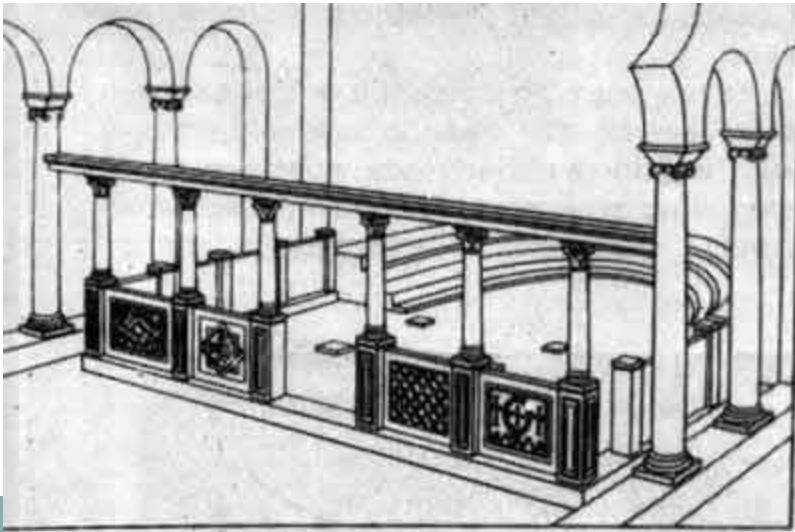
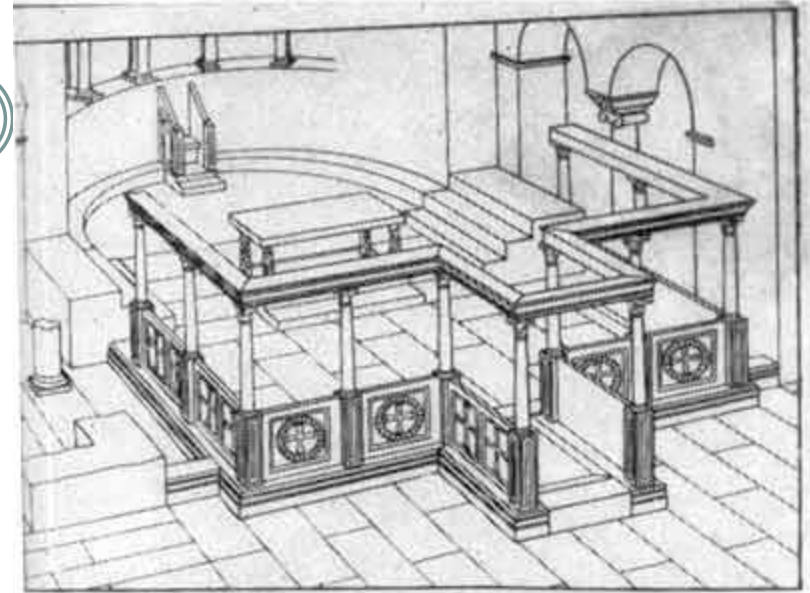
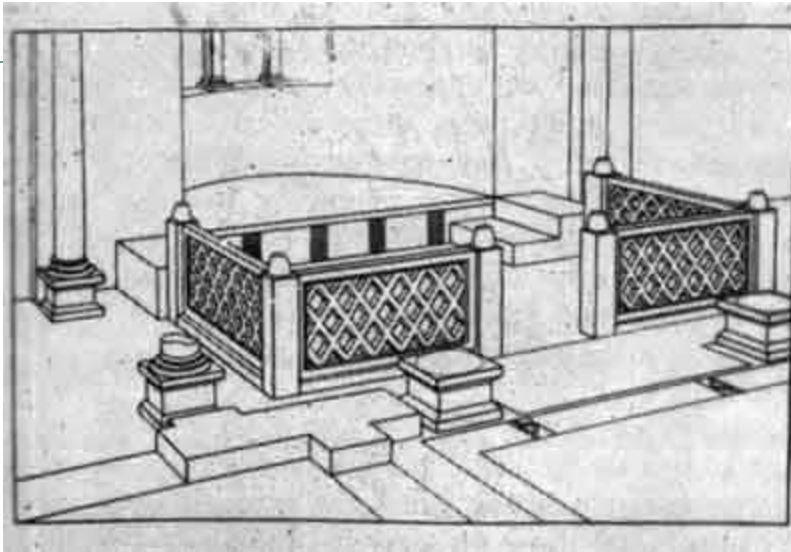
Αγία τράπεζα με τη
μορφή σαρκοφάγου,
Ραβέννα, βασιλική
Αγίου Ιωάννου του
Ευαγγελιστή, 5^{ος} αι.

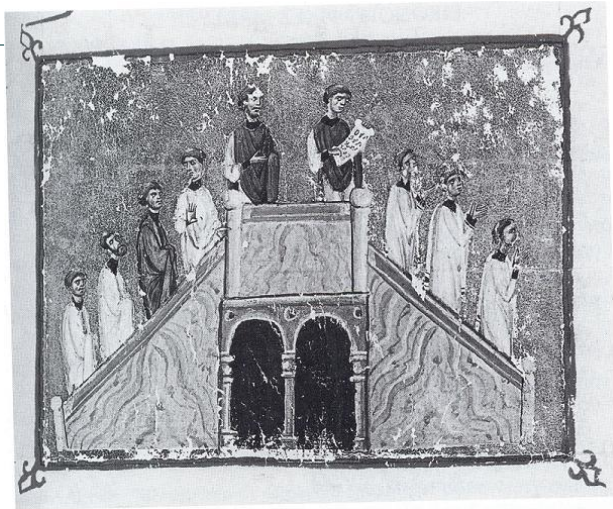
Το σύνθρονον

Το σὺνθρονον

Ο άμβωνας και η σολέα

Βαπτιστήριον

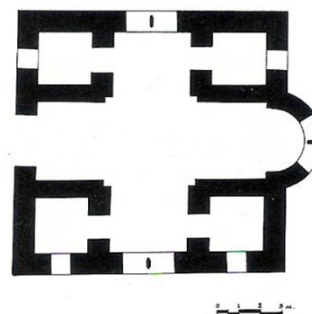
Καταπολιανής Πάρου

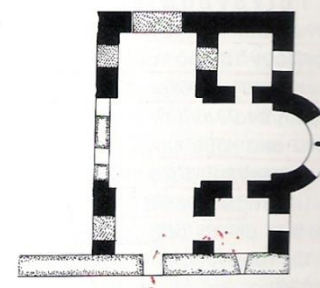
Βασιλική Β' Φιλίππων

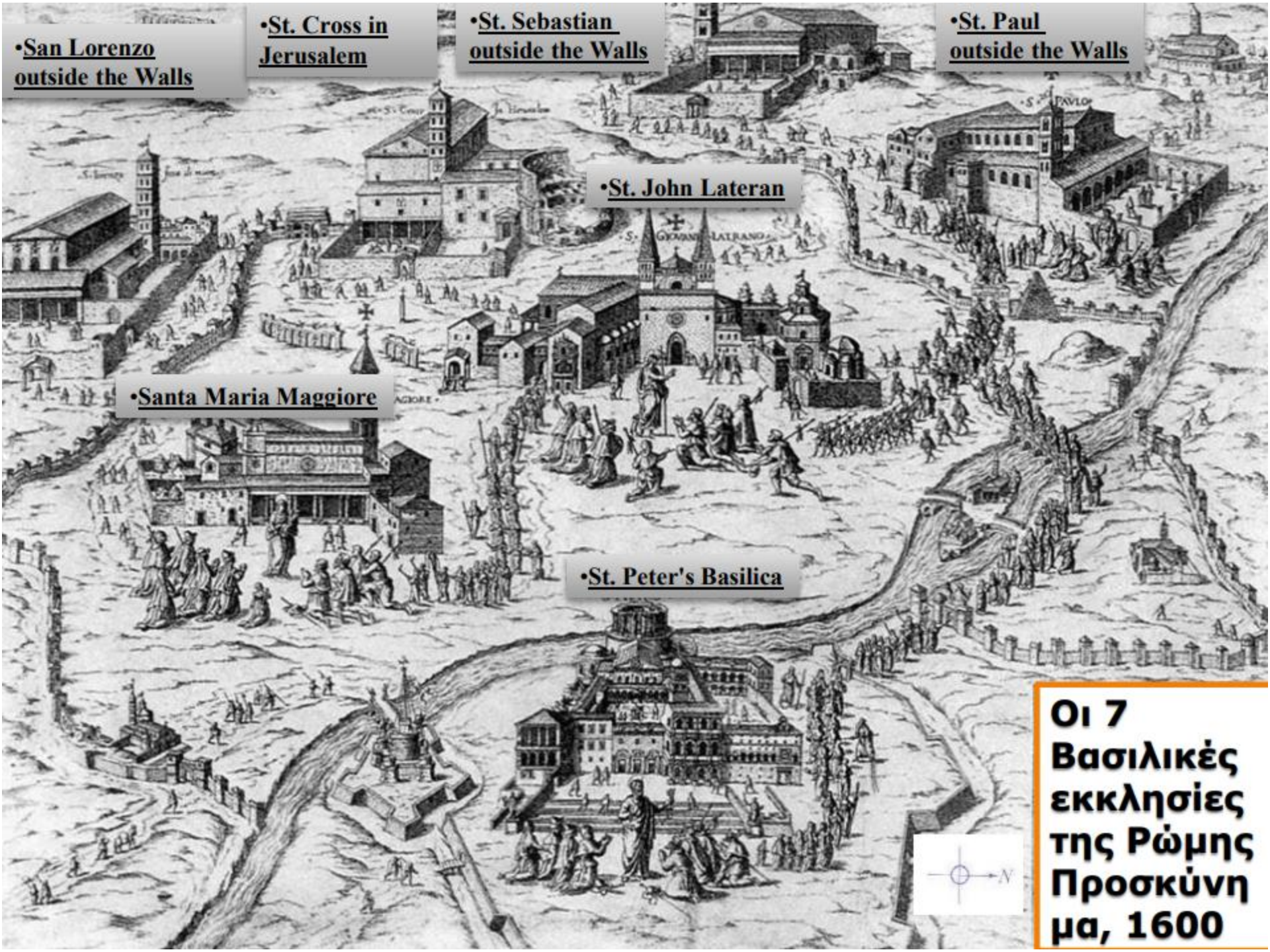
Άποψη από ΒΑ του Όσιου Δαβίδ.

Αποκατάσταση της αρχικής κάτοψης του ναού.

Κάτοψη της σημερινής κατάστασης.

•San Lorenzo
outside the Walls

•St. Cross in
Jerusalem

•St. Sebastian
outside the Walls

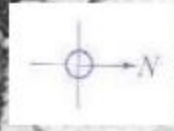
•St. Paul
outside the Walls

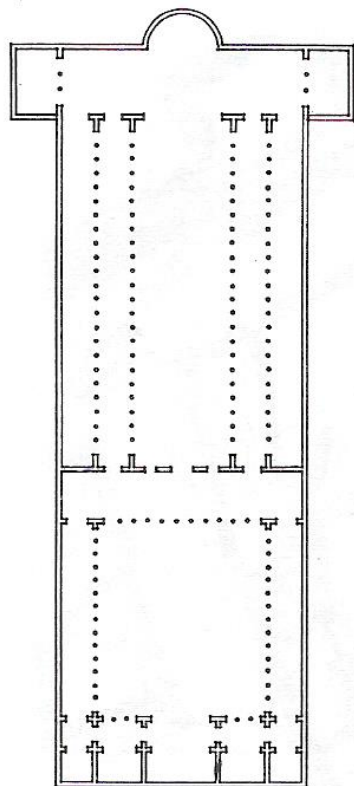
•St. John Lateran

•Santa Maria Maggiore

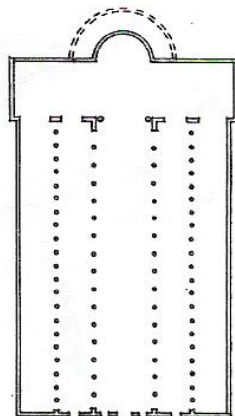
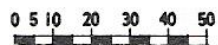
•St. Peter's Basilica

**Οι 7
Βασιλικές
της Ρώμης
Προσκύνη
μα, 1600**

S. Pietro

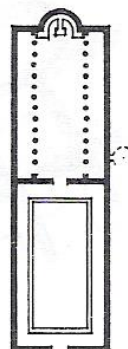
S. Paolo

SS. Nereo
e Achilleo

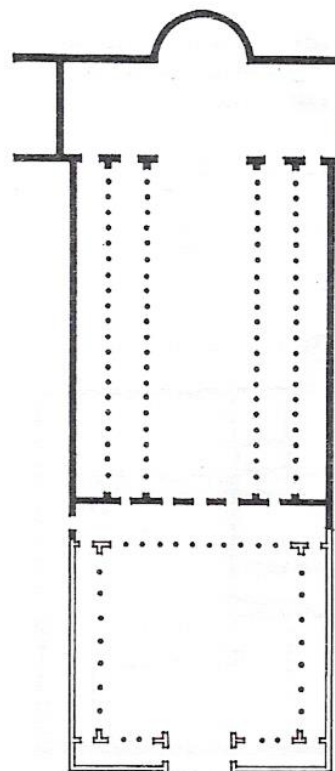

S. Stefano
degli
Abissini

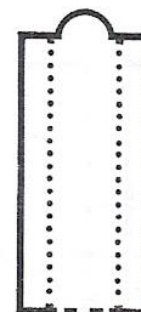
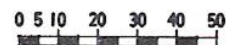

S. Cecilia

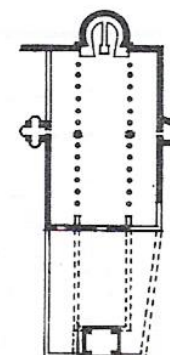
Roma. Piante basilicali

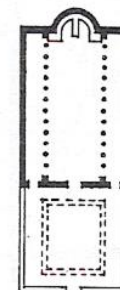
S. Giovanni
in Laterano

S. Maria
Maggiore

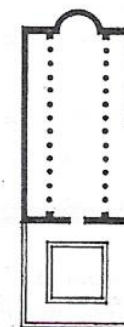
SS. Quattro
Coronati

S. Martino
ai Monti

S. Maria
in Cosmedin

S. Sabina

Roma. Piante basilicali